Koroška kronika

Izdaja:
Britanska obveščevalna služba

Cena:
za naročnike mesečno 90 grošev
posamezna številka 25 grošev

Leto II. | Celovec, petek 20. septembra 1946 | Stevilka 39

Običaji »kmečke ohceti«

Kako je France Lipičnik opisal slovenske običaje ob poroki

Mrak je legal na zemljo. V vasi so zagorele petrolejke. Kunigunda je utonila v lahni megli. Ob marofu je stala mogočna stoletna lesnika s tremi vrhovi. Janek je prislonil majhno lestvo in splezal na srednji vrh. Lahen veter je zavel, da bi ga skoraj vrglo z drevesa. Znova se je poprijel in si pomagal na vejo, s katere je spravil sneg, in počepnil tesno k deblu.

Vsak čas morajo duhovi spregovoriti. Prav lahno je zašelestelo. Psi so zalajali ko ob potresu. Janeka je zazeblo po vsem životu, da je jedva dihal.

»Ali čuješ«, je momljal sam pri sebi, »kako sode nabijajo v gori? Sadja bo, da bo še posode primanjkovalo.«

»In to votlo bobnenje! Od kod prihaja? Kaj na Prešniku naj bo mrlič? Čuj, kako krsto zabijajo in kako molijo!« — Po vsem telesu ga je pretreslo. Močneje se je poprijel veje. Pa je drugič zašumelo. Ni si upal pogledati za vrano, ki je sfrfotala z veje.

»Sam vrag je prišel, kali?« Klobuk je potegnil močno na čelo in je spet prisluhnil.

»Harmonika. Prav v bližini nekje, v vasi celo? Ohcet bo.« Pozabil je, da posluša duhove, in se spustil po deblu. Spet je vse utihnilo. Zajela ga je siva temina. Ni mogel z mesta, ves se je pogreznil v skrivnost svete noči. »Mrlič, ohcet in sadja bo na pretek«, je venomer ponavljal.

Kuhinjska vrata so zaškripala, preko dvorišča je šla Lojzka z žehtarjem.

»Janek! Kje je li?« Že jo je skrbelo. Privzdignila je petrolejko in premerila late od spodaj navzgor, da jo je groza obšla. Izza ogla pa je prikrevsal Janek.

»Kod le hodiš tako dolgo? Položi kravam, da pomolzem! Z večerjo smo čakali, pa te od nikoder ni.«

»Ja, ja!« Natanko jo je pomeril od nog do glave. »Letos te pa bodo vrgli z lece«, je zamomljal sam pri sebi in vrgel kripjek mrve s tako silo v jasli, da je koš kar odskočil. Na pragu je godel maček in čakal mleka.

»Janek, počakaj me, brž bom gotova, tako čudno mi je nocoj. Strahov se bojim.«

Še enkrat je pogledal pod pojato, če je vse na svojem mestu, in pritisnil težka vrata tesno k podbojem, vtaknil nerodni palec skozi luknjo in spustil leseni rigelj. Naredil je še velik križ čez živino in odcoklal za Lojzko. V hiši ga je čakal čaj.

»No, Janek so voli kaj pili? In kamro si dobro zarigljal?« Zanesel se je nanj, saj ga že dvajset let zvesto služi.

Janeku je bilo ves čas nerodno, ko je hleb pomakal v čaj.

»Glej ga, kje si pa hlače raztrgal?«

»Steljo sem nosil, pa se mi je ta presneti kripjek obesil«, se je hitro domislil.

»Ne bo tako, Janek. Skorja se še drži tvojih hlač in vlažne so videti.«

»I-i-i, na lesniki sem bil«, je po kratkem obotavljanju spravil iz sebe.

»Da se ti le ljubi! Saj nisi več tako mlad in tudi spočit, ne vem, če si nocoj.«

»Saj nisi nič čul?«

»O veliko, Lojzka. Ohcet bo«, se je nasmejal, »tako je pokazalo nocoj.«

Bušnila je v krohot, ni bila v stanu poslušati do kraja. Na dnu tega smeha pa je tičala rahla skrb. Da je že Janek izvedel o Tijeku, to ji ni bilo prav.

»Letos se pa bomo zavrteli. »Ko dan noč zamre, duhovi spregovore« in kar povedo, je res, tako so me že moj oče učili, Bog jim daj dobro.« Vzel je vijek in obrezal smrečko.

*

Čez nekaj tednov so se domenili, da gredo »pisma delat« v Celje, v soboto zjutraj pa »oklice gor dat« k župniku.

Na večer pa so se zbrali fantje pod košato hruško na vasi in pripravili načrt za šranganje. Tudi Lojzko so obvestili o svoji nameri, obenem pa jo vprašali, kak šopek želi od fantov, pravega ali suhega.

»NEVESTA, LE VZEMI SLOVO!«

V ogradah so zazvonili zvončki v rosno jutro. Po vinogradih je zapela motika svojo enakomerno pesem. Na večer je iz zidanic zaorila vesela pesem krepkih šmartinskih fantov. Na šentjoških jasah je vzklil črni teloh in se razbohotil v mogočne bele cvetove. Dekleta iz Rup, Lanšperga in Jezerc so ga hodile trgat ob nedeljah.

Ob oknu svoje kamrice pod Lanšpergom, kjer so nekdaj gospodovali mogočni lanšperski grofje, sloni mlada nevesta Lojzka in brodi po zadnjih doživetjih svojih mladih dni. Solze ji privro po rdečih licih, ki sta zadnje dni nekoliko upadli od prečutih noči. V daljavi zapoje harmonika, vmes pa se meša zamolklo ukanje.

»Lojzka, daj no! Na, da ti pripnem venček na glavo, čuj, sem od kapelce že gredo! Daj, hitro, skoraj bodo tukaj.« In je pričela jokati še družica.

V kuhinji si je mati brisala solze z velikim robcem, okoli nje so se držali otroci. Starešina je jel priganjati. Nevesto in družico je spravil v hosco, domače pa je pustil v kuhinji. Še Janek jo je odkuril v hlev, ni jokal zlepa, a drugih ni mogel videti, ko jočejo. V veži je stal starešina in zarigljal vrata.

Pred hišo je zapela harmonika.

Ženinov starešina je potrkal.

Vse tiho.

Močneje je potrkal, to pot dvakrat. V veži je mencal starešina in jedva zadrževal sapo. Za ogli so prisluškovali sosedje.

»Nič. Ali je vse pomrlo v tej hiši?« Pogledal je skozi okno, pa žive duše nikjer.

Potrkal je tretjič, močno, da so vrata zaškripala.

»Kdo je, ki ob tej uri prihaja?«

»Mi smo, oče, popotniki z daljnega Kozjaka. Pot nas je do vas pripeljala. Zvedeli smo za vaš žlahtni vrt.«

»Pa nam se na delo mudi. Živinca že muka v hlevu in trta kopi potrebuje.«

»Praznih rok nas gotovo ne pustite od tod.«

Lahno je odrinil vežna vrata in spustil ovenčanega petelina prav pred godca: »Da ne boste čisto zastonj prišli.«

Godec, ki je vedel za navado, je hitro ujel petelina, saj je bil njemu namenjen. Dobro je vedel, če ga ne ujame, da bo moral biti ves čas brez pušeljca in vsak si ga bo privoščil, češ kak godec je, da še petelin beži pred njim, kaj bi šele bilo, če bi mu kaj »nežnega« poslali. Snel je pušeljc s petelina in ga vtaknil za porto. Od veselja je zaukal .

»Ali ste zdaj zadovoljni?« je vprašal nevestin starešina in zopet zaprl vrata.

»Veseli smo, ker je naš godec tak pušeljc dobil. Vemo pa, očka, da rastejo na vašem vrtu še vse bolj žlahtne rože.«

Drugič se odpro vrata. Sredi svatov se zasmeje družica. Svatje zaučejo. Ženinov starešina jo pozdravi in izroči »pretpilarju«.

»Zelo smo veseli, očka. Vedeli smo, da rastejo na vašem vrtu žlahtne rože. Zato smo sem prišli. Z nami pa je še vrtnar, ki nima šopka in ki želi presaditi z vašega vrta čudodelno rožo v svojega. Od daleč je prišel in mi z njim. Prav gotovo nas ne boste pustili praznih rok od vas.«

Vrata se odpro na stežaj. Nevestin starešina pripelje nevesto v beli obleki, z venčkom na glavi. Izza oglov se prikažejo sosedje.

»Če sta se zares odločila za zakon, potem vama Bog daj srečo!«

Svatje so zaukali, godec pa zagodel, kar se je dalo. V vinogradih so se odzvali kopači, da je letel malek po vsej Rožni dolini.

»Zdaj pa le noter!« Svatje so si segli v roke z domačini, nakar jih je nevestin starešina razvrstil za mizo.

»No, godec, še ti prisedi!«

»Kam pa naj sede, ja vidiš, da ga nobena noče!«

»Oče starešina, to ste pa res grdo naredili; vsem ste jo preskrbeli, samo meni ne.«

»No, le počakaj!«

Godec je hitro odložil harmoniko in poiskal pod klopjo škatlo globina in namazal dlan leve roke. Iz kuhinje se je vrnil starešina s kuharico.

»No, zdaj si jo pa še ti, godec, dobil, da nam ne boš od joka umrl.«

»Ti sirota ti, midva se ne bova tako bala eden drugega ko ženin in nevesta. Kajne, oče starešina, midva se pa lahko malo pobimčkava? O ti moja Urša ti, kako te imam rad.« (Dalje prihodnjič).

ANTON KODER:

SKETU V SPOMIN

(Nadaljevanje)

Roko na srce! Kdo od naših pisateljev, brez izjeme tudi Jurčič, more pokazati tako junakinjo kakor Sket. Zato so ga napravili naši književni nasilniki za pustno šemo. Tisti pripovednik dela pravilno, ki nam naslika sliko, ki ostane vtisnjena našemu spominu in pred nami živi.

Kje so Dalile, Kleopatre, Desdemone, Lukrecije, Grete v naši književnosti? Jurčičeva »Polonica« in Sketova »Zala« sta edini, ki ju vsak izobražen Slovenec pozna in ki ju vsak slikar po njihovi značilnosti lahko prenese na papir. Naše ostale junakinje izginejo iz našega spomina kakor potnik, ki ga slučajno srečamo. Blede gospodične in nališpane operetne pevke naših sedanjih pisateljev žive samo nekaj časa v naših knjigah in v naši duši. S spreminjajočo se modo izginejo v izložbe starinarnic.

»Kdor dela brez odobravanja vseh gledalcev, tega prekričijo srake«, ta izrek velja v javnem življenju. Sket ni bil mož za gledalce in kritike. Nikomur ni usiljeval svojih vzorov in nazorov. Ni šel na knjižni trg, kjer je porast in padec vrednosti javnega življenja odvisen bolj od slučajnosti kakor pa od zaslužka. Nikoli se ni spuščal v poulične spletke h katerim ga je pozval marsikateri domišljavi junak. Nikomur ni uspelo resnega in prevdarnega moža izzvati in nato osmešiti.

»Molk je najboljše orožje v boju proti ozkosrčnosti«, je rekel dr. Krek. Sket je zmagal s svojim molkom. Zaklenil se je v svojo sobo kamor je povabil svojo boginjo umetnosti in boginjo svojih prijateljev. Zaprl se je v samoto kakor mislec Kant in kakor Mohamed. Toda ne za deset let. V tišini je spet našel samega sebe. Poglobil se je v novo delo za blagor svojega naroda: v slovnico svoje materinščine in v čitanke za slovensko mladino.

To je bil Sketov odgovor na izzivanja in neovaževanje na leposlovnem področju. S tem odgovorom je okrasil z lavorikami svoje ime. Brez velikega napora ne zelenijo lovorike. Byron pravi: Genij je oni, ki dela na dan 16 ur, ali kdor čuti v sebi neomejeno delovno silo.« Napoleon I. je bil tak genij. Tudi Michelangelo, Rafael in Rubens niso čutili po 10.000 potezah s čopičem utrujenosti. Naši »sodobni« pa delajo sedaj z »metlo« v roki po dnevnih cenah.

Po Janežičevi smrti je nastala v naši pisavi anarhija. Čim več razvitih pisateljskih osebnosti tem več ali manj različnih načinov pisanja. Večina se je držala Levstika. Ta način pisanja je cvetel v dobi germanizma v knjigi in politiki v vseh slovenskih deželah; takrat so smatrali naš jezik samo za narečje in slavisti se zanj niso brigali. Naši pisatelji, ki so obvladali druge slovanske jezike, so si marsikaj od njih izposodili. S tem izposojevanjem so presadili mnogo tujega na našo njivo. Ljudstvo s to mešanico ni bilo zadovoljno. Navadnemu človeku je ostala ta »moda« tuja.

Sket je to dobro čutil. Zato je šel k osnovi slovenskega jezika, k Janežiču. Prijel je za pero, da bi izpopolnil njegova pravila in za pilo, da ga olepša in najde prave izraze za ono, kar je bilo nepopolno in netočno. S trudom mnogih let mu je uspelo dvigniti Janežičevo knjigo na tako višino, da se je mogla z njeno pomočjo izobraževati naša mladina. Medtem ko so imeli naši slavisti težke boje za to ali ono obliko, za ta ali oni deležnik ali enklitiko, je utiral Sket slovenščini pot tudi k onemu narodu, ki je do sedaj ni posebno upošteval, ker je ni razumel.

Sketova slovensko-nemška slovnica je vodila naš jezik v široke kroge naših nemških sosedov. Do njih ni do takrat prodrla še nobena knjiga. Sketova slovnica je odprla Nemcem naš veliki besedni zaklad. Sket je bil v pravem pomenu besede pionir slovenske besede med Nemci.

Pri nas se ni našlo politika, ki bi bil prišel na to, da temelji napredek v naši politiki in priznanje, da smo tudi mi Slovenci, činitelj med avstrijskimi narodi, na napredujočem znanju slovenščine.

Sedaj že izumira omalovažujoč naziv »Windisches Mischmasch-Idion«. Na njegovo mesto pa stopa »slovenski narod«, ki potrebuje kulturno in politično potrditev in kateremu se ne da odreči resnega prizadevanja in velike sposobnosti.

Sketova slovnica je bila nositeljica našega imena pri nemškem narodu.

Poleg slovnice za nemško vadnico in Janežič-Sketovo slovnico so bile čitanke za srednje šole Sketu posebno pri srcu. Tem je posvetil svoje najboljše moči, zadnjih dvajset let svojega življenja.

Kakor da bi bil čutil kratko dobo svojega življenja, se je mlad lotil dela, da bi že pred večerom življenja dokončal svojo nalogo.

Sketovo življenje je bilo kakor rastlina, katera vedno zeleni, ki ne pozna ne jeseni ne zime.

Samo žlahtni ljudje se ogibajo miru. Že spomladi premišljajo prijetnosti jeseni. Izogibajo se soncu, da bi si ohranili belo obličje — za leta odpočitka.

Sket je bil zlata duša. Čim bolj se poglobimo v njegovo življenje in delovanje, tem bolj ga spoštujemo. Ni imel sovražnika ne v domačem in ne v nacionalno nasprotnem taboru. Še vedno se najde ljudi, ki ne morejo dovolj ceniti priljubljenosti kakšnega človeka. (Dalje prihodnjič).

Prevajalci in tolmači na mednarodnih konferencah

V Organizaciji Združenih narodov (UNO) je nič manj kakor 52 zastopstev raznih držav, ki govorijo po veliki večini različne jezike. Da se morejo njihovi zastopniki v Londonu in v Washingtonu med seboj razumeti, jim sledi kot njihove lastne sence 50 skrivnostnih, zaupnih in velevažnih osebnosti — diplomatskih tolmačev.

Njihovo delo so neštevilni izvirni prevodi raznih govorov iz vseh petih celin sveta in njihovo delo je dnevno na poti po všem civiliziranem svetu.

Toda nihče se ne briga za odgovorne tvorce vseh teh, često odločujočih sestavkov. Samo v enem in edinem slučaju se zanimanje sveta obrne na te tolmače: kadar zagreše napake.

Tak nesrečen slučaj se je nedavno pripetil mladi tolmačinji, katere ljubke slike so ameriški časopisi objavili dan za dnem. Pred komisijo za človečanske pravice pri UNO je nenadoma bruhnila v jok, ker ji nikakor ni uspelo prevesti dolg govor francoskega odposlanca prof. Cassina. Tedaj je soproga umrlega predsednika Združenih držav Amerike, ki je seji predsedovala vstala, s prisrčnim sočutjem položila roko na ramena mlade gospodične in jo preprosto in pomirjujoče potolažila: »Saj to res ni tako važno.« In potem je sama prevedla težavni stavek namesto obupane mlade dame.

Na Londonskih zasedanjih, kjer so se angleški in ruski odposlanci »klali« v vročih besednih bojih, je neki mlad ruski tolmač prav zaradi svoje spretnosti v prevajanju skoraj zaslovel. Gospod Bevin je bil pravkar zadel v črno s svojo ostro doslednostjo, ki je zanj značilna. Ruski zastopnik je vstal in odgovoril z govorom, v katerem so se kar vrstili izrazi klasične diplomacije in pa prefinjenost dialektičnega materializma v najbolj zapletenih oblikah. Višinski je vsaki dve minuti prenehal, da je mogel njegov sorojak prevesti.

Toda čim daljši je bil govor, tem težja je bila naloga Vladimirja Postojeva. Slednjič je nesrečni tolmač res pričel jecljati. Tokrat se je govornik obrnil in ga strogo in srdito pogledal.

Očividno je to zadostovalo, kajti prevajalec je prebledel, pač pa takoj nadaljeval s prevajanjem. Gospod Višinski je bil nekoč vrhovni državni tožilec v Sovjetski zvezi. Priznati je treba, da si je v tej službi pridobil mnogo psiholoških izkušenj.

V Londonu je bilo ob neki priliki razpravljanje med Bevinom in Višinskim precej napeto, seveda sta ostala v mejah diplomatskih oblik. Govorilo se je o Grčiji v gotovih prenesenih oblikah in v izrazih, ki so se nanašali na kvartanje: »igrati z odprtimi kartami«, »izigrati adut« itd. Nenadoma je Višinski podvomil v tehtnosti Bevinove trditve. »Ta adut je kaj nenavaden adut«, je tolmač najprej prestavil. Višinski pa je ugovarjal in trdil, da tega ni hotel reči. »Ta adut ni noben prazen adut«, je tolmač obotavljaje poizkusil. Ruski odposlanec je ponovno ugovarjal in se zadovoljil šele ob stavku, ko je tolmač pet besed iz prvotnega ruskega stavka prevedel takole: »Adut, ki ga je gospod Bevin potegnil iz kart ni popolnoma normalen adut.« Kot vidimo, morajo biti tudi prevodi diplomatski.

Včasih se morajo tolmači prepričati ravno o nasprotnem. Ko je nekoč britanski odposlanec označil izjavo nekega soudeleženca na konferenci kot »prokleto laž«, je mislil tolmač, da stori prav ,če prevede takole: »Izvajanja mojega spoštovanega gospoda kolege ne odgovarjajo podatkom, ki sem jih o tej zadevi sam sprejel.« »Britanski delegat pa je vendarle vstrajal pri svojem prvem stavku: »dejal sem samo, da je bila prokleta laž.«

V drugih slučajih pa so prav dobesedni prevodi vzrok priložnostnih senzacij, čeprav ne kakim hujšim prepirom. Dogodek te vrste se je pripetil v teku debate, v katerem so sodelovali predvsem odposlanci ženskega spola. Ena izmed njih je imela nagovor ,katerega je prevajalec prav skrbno, celo preveč skrbno prevedel. Svoje prevajanje je potrjeval s posnemanjem kretenj govornice in velikanski krohot se je razlegel po dvorani, ko se je potrkal po svojem debelem trebuhu in zaklical: »Jaz kot žena in mati številnih otrok...« Predsednik je bil prisiljen sejo prekiniti.

Na splošno so v državnih službah nameščeni tolmači zelo dobro plačani, ker je manj ljudi, kot bi mislili ,kateri bi več jezikov obvladali ne samo zgolj akademsko temeljito, temveč tudi odlično praktično v govoru in pisavi.

Seveda so pa med njimi ogromne razlike. Tudi posamezne države plačujejo svoje tolmače prav različno. To je bilo najbolj razvidno na nürnberškem procesu.

Francoski prevajalci dobe na primer »samo« 7000 frankov mesečno, medtem, ko imajo ameriški 27,000 in poleg tega še obleko, čevlje, perilo itd. — to seveda brezplačno.

V francoski službi dobe sodni tolmači (naloga teh je izredno važna in odgovorna) 12.000 frankov mesečno, medtem ko ameriški 48.000. To je seveda računano v trenutnem valutnem razmerju dolarja in franka. Dolar ima visoko vrednost in zato Bog varuj, da bi Francozom očitali štedljivost, kajti plače njihovih tolmačev odgovarjajo približno plačam njihovih državnih tajnikov. (Po »Die Post«)

ANTIFAŠISTIČNA RAZSTAVA NA DUNAJU

Dne 14. septembra so na Dunaju odprli razstavo pod geslom: »Nikoli pozabiti!« Petnajst mesecev so trajale predpriprave za razstavo, ki prikazuje fašizem v živi in plastični obliki. Tabele, fotografije in fotomontaže kažejo vzpon in propad fašističnega nasilja. Stenski diorama v nadnaravni velikosti, pod naslovom »Vojna bilanca« prikazuje v ospredju tok brezdomcev, za njimi razvaline dunajskega mesta, na steni pa število žrtev in vrednost razdejanih vrednot. Poleg zemljevidov, modelov in risb vidijo obiskovalci tudi izreke velikih mož; plakati, karikature in grafike pa dokazujejo, da so bili že v predfašistični dobi svarilci, ki so prorokovali razvoj dogodkov. Preganjanju in uničevanju židov je posvečena cela dvorana, kakor tudi avstrijskemu odpornemu gibanju. Lep zaključek tvorijo oddelki s podatki o gospodarski in kulturni obnovi Avstrije. Nekak okvir vsej razstavi pa so slike avstrijskih umetnikov, ki kažejo njihovo antifašistično zadržanje.

HOLANDSKA NA DUNAJSKEM VELESEJMU

Kakor uradno poročajo iz Den Haaga, se bo Holandska udeležila letošnjega jesenskega velesejma na Dunaju z industrijskimi proizvodi, radijskimi modeli tvrdke Philipps ter poljedelskimi in ribarskimi produkti. Svežo zelenjavo in cvetlice bodo poslali na Dunaj v posebnih hladilnih vagonih. Med holandskimi obiskovalci velesejma bodo vodilne osebnosti holandskega gospodarstva.

AVSTRIJSKA MODNA REVIJA

Ena najsijajnejših prireditev med velesejmskih tednom bo avstrijska modna revija. Vodilne modne tvrdke bodo prikazale svetovni javnosti vse modno ustvarjanje Avstrije. Vse kar spada k modi, bodo videli obiskovalci revije, od ročne torbice in dežnika, do elegantne večerne obleke. Glasba in soudeležba znanih dunajskih umetnikov bo dala reviji slavnostni okvir.

Parlament za Trst

PREDLOGI ZA OBLIKO VLADANJA V SVOBODNEM MESTU

Prve odločitve o Tržaškem statutu, ki se tičejo oblike vladanja svobodnega mesta, so pri pariški konferenci sklenili. Pododbor, ki ga je postavil italjanski politični in teritorijalni odbor, je prispel do sledečih sporazumov:

1. Volitve v svobodnem mestu naj bodo neposredne, enotne in splošne. Volilna pravica bo dana moškim in ženskam.

2. Parlament naj sestoji iz ene zbornice.

Te odločitve, ki so bile sklenjene skoraj brez ugovorov, mora potrditi najprej odbor in nato plenarna seja konference.

RAZGOVOR O VOLILNIH METODAH

Prva sporna točka je bila volilna metoda. Ruski in jugoslovanski osnutki za zakonike zahtevajo zastopstvo po sistemu sorazmerja. Višinski je dejal, da vztraja ruska delegacija pri tej metodi, kajti ta nudi jamstvo za resnično demokratično glasovanje.

Jugoslovanski delegat Baebler je izjavil, da so Jugoslovani v Trstu v manjšini in da bi bil parlament v Trstu, če bi ga namreč ne izvolili po sistemu sorazmerja, skoraj popolnoma italijanski.

MEJE SVOBODNEGA MESTA TRSTA

Jugoslovanski delegat Baebler je otvoril splošne razgovore v italijanskem političnem in teritorijalnem odboru o mejah svobodnega mesta Trsta. Jugoslavija je predložila dodatno zahtevo, da naj bi bile meje zožene na neposredno okolico Trsta.

Medtem ko je spomnil izjavo britanskega delegata, po kateri bi morali najti rešitev treh problemov, etnografskega, gospodarskega in političnega, je dejal Baebler: »Politične vzroke najdemo lahko, če gledamo problem v zvezi z britanskim osnutkom statuta. V tem statutu imamo enega guvernerja, ki ima velika opolnomočja.

JUGOSLAVIJA SE ČUTI OGROŽANO

»On lahko pokliče oborožene sile, ki bi mu priskočile na pomoč v svobodnem mestu. Proti komu so mu dali ta izvanredna opolnomočenja? Gotovo samo proti neki neimenovani državi. In ta more biti samo Jugoslavija in s tem je vse jasno. Armade potrebujejo prostora. Tudi potrebujejo pristanišč za vkrcavanje. Potrebujejo pas zaledja, da razvijejo svoje bojne sile. Na ta način je vse logično toda tudi neizmerno žalostno za Jugoslavijo.«

Baebler je nadaljeval: »Vidimo povsod vzdolž francoske črte, da so bile sovražniku od včeraj prepuščene strategične višine, v škodo zaveznikov od včeraj. Vidimo, da so bile Kanalska dolina, Beneška Slovenija, Gorica in Tržič obljubljene Italiji. Ta ozemlja so bila dana Italiji, da bi imela prostor za oborožene bojne sile in pa da bi imela strategične prednosti. Končno vidimo ,da je celotno tržaško področje, takozvano svobodno mesto, bilo izročeno za pohodno ozemlje oboroženih sil, ki bi jih lahko uporabili proti nam. Ogrožani smo, kakor bi bili premagana dežela.«

ISTRA NAJ BO PRIKLJUČENA SVOBODNEMU MESTU TRST?

Jordan, ki je odgovoril v imenu Južne Afrike, je predložil dodatno zahtevo, po kateri naj bi ne bil samo Trst, temveč tudi vsa zahodna Istra mednarodna. Vsi dokazi, ki so bili predloženi odboru kažejo, da so mesta in občine Istre vzdolž in v bližini obale ali čisto italijanske ali pa imajo italijansko večino. Po večih mestih v notranjosti dežele, pa so Italijani v manjšini.

Komentarji britanskega tiska

Britanski časopisi, ki se bavijo s predlagano preložitvijo skupščine Združenih narodov, so mnenja, da je sklep predstavnikov štirih velesil moder.

»Times« piše: »Sprememba načrta zaradi pravičnega razloga, ne bo mogla zmanjšati prestiža Združenih narodov.«

Uvodnik nadaljuje in pripominja, če bo z odlokom skupščine mir hitreje dosežen, bodo Združeni narodi storili dobro kupčijo.

»Manchester Guardian« piše: Že nekaj mesecev poizkušata ameriška in britanska vlada prepričati Sovjetsko zvezo o razpravljanju o življenskem vprašanju Nemčije in Avstrije, od katerega rešitve zavisi rešitev tolikih vprašanj, toda niso dosegli drugega, kakor, da so dobili obljubo, da bo vprašanje Nemčije proučil svet zunanjih ministrov po zasedanju skupščine Združenih narodov. Če bodo sedaj odložili skupščino, bodo nujno tudi odložili odločitev o nemškem vprašanju. Gospod Bevin je zelo pametno vstrajal, predno je sprejel odlok, da bi dobil zagotovilo, da se bo Svet zunanjih ministrov sestal, da še letos razpravlja o nemškem vprašanju.

Bili so tudi drugi razlogi, zaradi katerih niso mogli odložiti skupščine v nedogled. Eden izmed njih je, da bi Združeni narodi ostali brez fondov za nadaljevanje svoje delavnosti, dokler se skupščina ne bi sestala.

Bevin, nadaljuje »Manchester Guardian«, je dobil od Moltova obljubo, da bodo morali določiti datum za razpravljanje o avstrijskem vprašanju, ko se bodo sestali zunanji ministri, da bi razpravljali o Nemčiji. Na ta način diplomatsko delo počasi le napreduje, seveda ne brez ogromnega napora gospoda Bevina in gospoda Byrnesa. Končno lahko opazimo pot do končne ureditve v Evropi, čeprav lahko vidimo v daljavi mnogo ovir in zaprek, ki jih je treba prekoračiti in vse nosijo napise »zaprta cesta«, ali »dela v teku«, in na katerem je narisan znak rdeče zastave Sovjetske zveze. Edina tolažba v obupnem položaju — zaključi članek — kljub vzajemnim sumničenjem in mnogim izzivanjem in kljub začasnim mrtvim točkam, ki navidezno onemogočajo vsakršen napredek, je v tem, da je delo za dosego miru dozdaj napredovalo. Včasih so tudi trenotki, v katerih pride na misel, da ima Sovjetska zveza nasprotno vsem izgledom le rajši mir v urejeni Evropi in enotnost, kakor pa sedanjo kaotično razdelitev, seveda ne še sedaj, temveč nekega dne, le, če se zahodne demokracije med tem ne bodo utrudile.

Britanski glas k avstrijsko-italijanskemu sporazumu

V Parizu je izjavil nek govornik britanskega zunanjega ministrstva k sporazumu, ki sta ga podpisali Avstrija in Italija glede Južne Tirolske, sledeče:

»Pozdravljamo soglasje ki sta ga dosegli vladi Avstrije in Italije v vprašanju Južne Tirolske. To soglasje pomeni dobro znamenje. Posebno razveseljivo je dejstvo, da sta dospeli ti mladi demokratični vladi dveh dežel, med katerima je toliko časa obstojalo trenje, prostovoljno k sporazumu, ki naj bo obema v prid.

Avstrija je marsikaj utrpela s strani fašistične Italije. Državljansko vojno leta 1934 je Mussolini dalekosežno podpihoval in pogodba med Hitlerjem in Mussolinijem iz leta 1939, po kateri so morali tisoči Avstrijcev, ki so živeli v italijanskem delu Tirolske, zapustiti dom in posest, je izzvala pri Avstrijcih veliko zagrenjenje.

Sporazum, ki je bil sklenjen sedaj med obema demokratičnima vladama, bo jamčil prebivalcem italijanske Tirolske njihovo pravno enakost kot svobodni državljani, namesto, da bi jih izkoreninil, kakor je to predvideval sporazum, sklenjen med obema diktatorjema. Namesto, da bi bila zveza med Italijo in Avstrijo prekinjena v tem delu Tirolske, bodo uporabljene prometne zveze v korist obeh dežel. Porast zunanje trgovine, ki bo izšla iz naraščanja potniškega prometa, bo prispeval k dobrobiti obeh dežel.

Novi sporazum dokazuje dobro voljo ter odločnost Italije in Avstrije, da se zbližata in živita kot dobri sosedi. Končno pa bo ta sporazum tudi izhodišče za nove odnošaje na gospodarskem in kulturnem polju.

Celotna Evropa bo imela koristi od tega sporazuma in vladama obeh dežel izrekamo zahvalo za to državniško odločitev.«

Drobne novice

Italija in Egipet sta sklenila pogodbo, po kateri so Italijani pripravljeni plačati Egiptu reparacije v višini 25 milijonov dolarjev. Kakor je izjavil nek višji egiptovski uradnik je to uspeh neposrednih pogajanj med obema državama pri pariški konferenci.

*

Argentinska vlada bo osnovala nov zakon po katerem bodo vsa nemška podjetja v Argentini, katera so prevzeli po napovedi vojne Argentini, podržavljena.

*

Predsednik Društva ruskih pisateljev, Nikolaj Tihonov je zapustil svoje mesto. Nadomestuje ga novelist Fadajev. Odpustitev Tihonova je bila izvršena na podlagi odločitve Centralnega komiteja komunistične partije. V okviru pohoda proti branilcem zapadne buržoazije, katerega je uradno uvedel CKKP, naj se očisti rusko literaturo takih knjig, ki obtožujejo sistem Sovjetske zveze.

*

Vodja britanskega trgovskega odposlanstva je v Buenos Airesu izjavil, da sta Velika Britanija in Argentina v medsebojnih trgovskih pogajanjih dosegli popoln sporazum.

*

Ministrski predsednik Egipta — Izmail Sidki Paša — je izrazil upanje, da bo v teku dveh tednov mogoče podpisati novo anglo-egiptsko pogodbo.

*

Šef češkoslovaškega glavnega štaba je po vrnitvi iz Moskve, kjer je bil štiri tedne, izjavil, da bo dala Sovjetska zveza Češkoslovaški armadi več dragocenega zaplenjenega vojnega materjala.

*

Svetovni gospodarski svet se je v New Yorku posvetoval o ustanovitvi društva, ki naj prevzame najkasneje junija leta 1947 od UNRRA-e oskrbo za begunce.

*

V Ženevi so otvorili prvo sejo mednarodnega mirovnega urada po letu 1939. Prisotni so bili odposlanci iz Švice, Vel. Britanije, Finske, Grčije, Haitov, Nizozemske, Švedske, Češkoslovaške, Romunije in Turčije. Zastopniki Italije in Danske so svojo odsotnost opravičili.

*

Nek član ameriškega odposlanstva pri mirovni konferenci je izjavil, da ameriški zunanji minister g. Byrnes ne namerava obiskati Dunaja, kot so to nekatere agencije objavile.

Ameriška vlada je odobrila nadaljnih pet milijonov dolarjev kredita Madžarski za nakup preostankov ameriškega vojnega materjala v Evropi. Z zadnjim se je skupni kredit Madžarske dvignil na 15 milijonov dolarjev.

*

Voditelj grške liberalne stranke Venizelos je govoril o izidu grškega plebiscita ter izjavil, da je njegova stranka za odkritosrčno in lojalno sodelovanje z novim režimom ter da si bo prizadevala podpisati stremljenje za uvedbo monarhistične demokracije.

Promet z letečimi ladjami

V prvi svetovni vojni so si letalci nabrali toliko skušenj, da se je letalstvo, ki je bilo do tedaj še v povojih, začelo naglo razvijati. Ustanavljale so se letalske družbe, ki so skrbele za zračno zvezo med posameznimi mesti in državami. Vendar se pomembnejši promet ni mogel razviti, ker so letala lahko vzela na krov samo 15 do 20 potnikov, kar je bilo za tisti čas že zelo veliko. O kakšnem tovornem prometu v zraku pa še ni bilo govora.

Prvi skok do zračnih ladij so leta 1930 tvegale nemške Junker tovarne, ki so gradile prvo »letečo ladjo« Dornier X., ki je lahko vzela na krov že 40 potnikov. Do X. je naredil nekaj znamenitih poletov, med katerimi pa so se pokazale nekatere pomanjkljivosti v gradnji. Nato je nastopila svetovna kriza. Oboje skupaj pa je imelo za posledico, da so načrti, ki so hoteli iz športnih poletov čez Atlantski ocean napraviti redno zračno zvezo ,ki naj bi služila tudi gospodarskim ciljem, padli v vodo.

Ko se je kriza po petih letih unesla, so začeli letalski podjetniki spet misliti na tekmo z ladijskim prometom. V Nemčiji so ta čas pod Hitlerjevim vodstvom bolj misliti na stuke in lovska bojna letala, Francozi, Angleži in pozneje Amerikanci pa so se lotili gradnje veleletal, ki so imela povprečno 20 do 25 ton letalske teže in so mogla vzdržema leteti 7500km daleč. Ta veleletala so imela že do 40 metrov širine čez krila, toda glede na dolgo progo so mogla vzeti na krov samo 20 potnikov.

Leta 1938. so francoske tovarne zgradile že 40 tonska letala s 5000 konjskimi silami. Istočasno pa so zgradili Amerikanci svoja velika prekomorska letala, ki so pozneje zaslovela kot Atlantic- in Pazific-klipperji. Šele 40 do 50 tonska letala so omogočila redno zračno zvezo med celinami in se uveljavila ter uživala splošno priznanje. Toda tehnika je šla še naprej in ob začetku vojne 60 tonska letala niso bila več redkost.

Ta velikanska letala so v zadnji vojni, ki je zahtevala vedno novih prijemov in hitrih posegov v potek bojev, bila velikanskega pomena. Predvsem so z njimi lahko naglo premeščevali cele bataljone čet iz kraja v kraj in jih ob invaziji spuščali kot padalce na neosvojeno ozemlje sovražniku za hrbet. Poleg tega so ta letala lahko prenašala ogromne tovore, kar je bistveno pomagalo pri učinkovitem bombardiranju in oskrbovanju čet z municijo in prehrano.

V vojni dobi so si letalci nabrali spet veliko novih izkušenj, kar se tiče letalske tehnike in varnosti poleta. Vojna tehnika se ni bala stroškov za nove poskuse in tako je gradnja novih tipov letal, ki so združevala v sebi vsa izkustva in tehnične pridobitve, naglo napredovala. Tako so nastale slovite leteče trdnjave in supertrdnjave. Danes prehaja gradnja letal iz vojne dobe v mirno dobo. Obogatena je z mnogimi izkušnjami in pridobitvami, ki jih bo uporabila za gospodarski napredek. Izmed mnogih tipov letal, ki jih zdaj že izdelujejo, je znamenito letalo »Constation«, ki so ga izdelale ameriške tovarne in se ne odlikuje samo po dolgi progi, ki jo lahko preleti, marveč tudi po veliki hitrosti. Pot iz New-Yorka do mesta Shannon na Irskem napravi v 15 urah. Toda Amerikanci pravijo, da bodo še letos postavili v promet letala s 100 tonami — takoimenovana Rainbow-stratosferska letala, ki bodo rabila iz New-Yorka do Londona samo 8 ur. Izdelujejo pa še večja letala, ki naj bi služila za prekomorski polet. Ta zaslužijo radi svoje razsežnosti in nosilnosti res že ime l e t e č e l a d j e. Imela bodo nosilnost 160 ton in bodo vzela na krov 200 potnikov.

Seveda druge države, predvsem Anglija, nočejo zaostati za Ameriko. Zato obljubljajo Angleži, da bodo 1947 leta postavili v promet vsaj tako velika letala kot Amerika, morda pa še večja.

Da si bomo približno predstavili, kaj take leteče ladje zmorejo, si oglejmo za primerjavo nekaj številk. Znano je, da so leteče trdnjave nosile 6 ton težko bombo, imele so 8 do 12 mož posadke, obrambne topiče in strojnice z municijo in pogonski bencin. 60 tonsko letalo je 4 m širokega trupa, dvonadstropno, 35 metrov dolgo in nekako v »ramah« rastejo iz njega mogočna krila, ki imajo v premeru 60 metrov, to je širina ,ob kateri se lahko 100 mož postavi v vrsto. V krilih takega letala je prostor za pogonski bencin — in ta prostor znaša toliko kot osem bencinskih železniških cistern!

Zato z vso upravičenostjo lahko zaupamo v letalsko industrijo, da bo v kratkem resno tekmovala z vlaki in ladjami in da se bo prav kmalu razvil pravi pravcati promet z l e t e č i m i t r d n j a v a m i .

Kakšna so potem še 160 tonska letala. Predstavite si, da po zraku leti 16 železniških vagonov, ki je vsak po 10 ton težak! Kdo bi si pred 50 leti kaj takega upal trditi. To je res zmaga razuma, človeškega duha nad materijo, nad snovjo. Česa vsega v zadnjih desetletjih človeški duh že ni podvzel in izpeljal. Kar se je rodilo v smelih glavah najbistroumnejših ljudi, vse to je neumorni človeški duh polagoma uresničil. — Zato . . . A. N.

Zgodovinska postelja

Starinar Vivetti je v listih razglašal: »Naprodaj zgodovinska postelja, ki je v njej spala Marija Antoinetta, ko je leta 1770 potovala v Pariz na poroko s prestolonaslednikom, kasnejšim kraljem Ludovikom XVI. — Cena 2240 frankov.«

Vojni dobičkar Dedon ni vedel, da so tudi take stvari na svetu. Do leta 1919 je prebil svoje noči v navadni, prozaični postelji brez izročila. Ko je pa bral o postelji Marije Antoinette, je sklenil ,da si uredi življenje imenitneje. Poslej bo počival v zgodovinski posetlji. Stopil je k starinarju ter kupil posteljo.

Že čez štiri tedne je bil znova v starinarni.

»Postelja vam ni všeč?« se je začudil Vivetti.

»Na žalost ni zgodovinska«, je menil Dedon in pomolil starinarju pod nos časopis, na katerem je bil večji oglas krepko obrobljen z rdečo črto. Vivetti je bral: »Prodamo zgodovinsko postelju iz 18. stoletja. V njej je počivala Marija Antoinetta na potovanju k poroki. Cena 2500 frankov. Babiroussa in Co., trgovina s starinami.«

»Postelja, za katero sem vam plačal poštenih 2240 frankov, torej ni pristna«, je tarnal Dedon.

»Prosim vas, dragi gospod, ne prenaglite se!« je mirne duše odvrnil Vivetti.

»Kar sem kupil za drag denar, je navaden les in nobeno 18. stoletje! Zgodovinska postelja, pravite? Hm! — Nimam najmanjših zgodovinskih občutkov, ko ležim v njej.« Tako se je ujedal vojni dobičkar.

»Počasi, prosim!« je miril starinar.

Toda Dedon se ni dal potolažiti. Le glasneje je zavpil: »Pojdem k Babiroussi po posteljo, ki je vsaj prava!«

»Prava? Kako to veste?«

»Sicer bi ne stala 2500 frankov.«

Tedaj je Vivetti slišno zavzdihnil: »Žal mi je, da vam nisem zaračunal 3000 frankov. Toliko je namreč postelja vredna med brati.«

»Franki sem, franki tja — kar hočem, kar potrebujem ,kar zahtevam, je postelja Marije Antoinette«, je trdovratno piskal Dedon.

»In kar imate, ni nič drugega kakor postelja, ki je v njej Marija Antoanetta z mesom in telesom počivala«, je ravnodušno ugotovil starinar .

»In Babiroussa? se je razvnel oni v svoji zgodovinski strasti, razdraženo vihteč svoj časopis. »Babiroussa s svojo ponudbo?»

»Vsak boljši starinar premore kako Antoinettino posteljo.«

»Kaj?« je dahnil Dedon.

»Marija Antoinetta«, je pojasnil Vivetti, »ni mogla s posteljo po svetu. Ni bila kakor polž. Od Dunaja do Pariza je spala vsako noč na drugi postelji.«

»Oh — !« Glas bolestnega razočaranja se je izvil Dedonu iz prsi. »Tedaj mora biti teh presnetih Antoinettinih postelj kakor listja in trave!«

»Tako hudo menda ne bo. Če računate, da zgori vsakih deset let ena — «.

»Ne zanima me, kaj bo čez deset let.«

»Zanima vas sedanjost, kajne? Za sedaj

Posnetek iz Sel

drži, da vaša postelja zares ni karsibodi. Zgodovinska je. Antoinettina je!« Stopil je k omari ter privlekel na dan mogočen sveženj. »Tu so dokazila. Preučite jih, prosim! Preberite jih kar v moji pisarni! Listine so dragocene, da bi jih dal iz rok.«

»Ob pogledu na debeli ovoj se je Dedon ustrašil. »Ne —« je dahnil. »Hvala, ne utegnem.«

»Priznavate torej pristnost Antoinettine postelje?«

Mož je stokal: »Če je tako «. A hipoma je zmajal z glavo: »In vendar — v mojih očeh je vaša postelja navadna stara šara. Če se potrudim k tovarnarju, lahko dobim za 500 frankov novo, da se sveti.«

»Tega ne tajim«, je pokimal Vivetti. »Komur je do modernosti, temu lahko postreže tovarna. — Dovolite, šinila mi je v glavo zdrava misel. Predlagal bi vam kupčijo, pri kateri je dobiček na vaši strani. Zaslužili bi nekaj stotakov.«

»Da čujem!«

»Za 400 frankov dobite moderno posteljo, ki bi bila, vsaki razstavi v čast. Antoinettino posteljo pa vam rad odkupim za 600 frankov — ker ste vi, za 700 frankov. Preudarite razliko! Ali pristanete?«

»Hvala, gospod! Hvala vam lepa!« je siknil Dedon. Odločno se je na peti obrnil ter jadrno, kakor bi ga veter nesel, odvihral na čisti zrak. A. Z.

V kraljestvu lutk

Spisal Fr. Bazilij (Ponatis dovoljen samo s pristankom pisca)

16.

Zmaj pokima, mahne z repom ter razprostre krila. Samo nekoliko mahljajev in že obstane na negovanih gredicah kraljevega vrta. Kaj so mu mar pisane cvetke, če jih pomendra in uniči!

Nato odpre strašna žival ogromno žrelo. Jezik — sama žareča plamenica — razsvetli temo. Kraljevi služabniki se med vikom in krikom razbeže, kralj pa se z dvajsetimi vojaki, oboroženimi od nog do glave. postavi v bran pred vrtno uto, v kateri lepa princeska obupno vije roke.

„Ne boj se!" zakliče oče. „Zver ti ne more storiti nič žalega." Ubožec je prepričan, da tiči v hčerkinih laseh še vedno čudodelni cvet.

Toda zmaj danes ne prha, ampak se postavi na zadnje noge in grozno zatuli, nato pa pomeče vojščake na levo in na desno. Samemu kralju odleti meč iz rok.

„Prišel sem te vabit na svatbo, o kralj lutkovnega kraljevstva! Ha, ha, ha!..." Medtem se zareži čarovnik Zlotvor tako, da zledeni vsakomur kri v žilah, skoči z zmajevega hrbta ter se požene v uto. Obstane pred princesko, ki med glasnim krikom omedli ter pade na tla kakor mrtva.

„Pozdravljena, nevesta velikega Zlotvora!" zakliče čarovnik in jo vzame v naročje. Že je z njo pri zmaju, ki ga ščiti z mogočnimi šapami pred vojščaki in samim kraljem, borečim se v očetovski boli kakor lev.

A kaj sta meč in hrabrost v primeri z zmajevo močjo! Čarovnik je z žrtvijo hipoma na živali, da nihče skoraj niti ne opazi, kdaj.

Zmaj udari s perutmi, da popadajo vojščaki znova po tleh, in se dvigne. Obupne kraljeve tožbe pa spremlja maščevalni Zlotvorov smeh...

*

V gradu na pečini položi čarovnik ugrabljeno princesko na blazine, peklenščka pa mu prineseta vode.

„Ha, ha, ha!... Kralj trpi, ti si pa moja. Nikdar več ne boš videla očeta! Ha, ha, ha!" Smeje se, ji moči čarovnik bledo čelo, da bi ji vrnil zavest.

Vraga zadovoljno gledata plen svojega gospodarja.

„Očka! — Ooo... čka! — Pomagaj!" kliče ubožica v omedlevici.

„Ha, ha, ha! Ne prikličeš ga."

„Očka!..."

Naposled pa odpre oči in top pogled ji zaplava po temni sobani.

„Kje pa sem?"

„Pri meni. Ha, ha, ha! Moja nevesta si."

Princeska začudeno pogleda čarovnikov zlobni obraz, krikne in zopet omedli.

„Se me boš že privadila", pravi Zlotvor, odgrne okenske zavese in ostrmi. Glej! Lutkovno kraljestvo že uživa božji dan. Jurček je z velikanovo pomočjo pravkar opravil vse potrebno pri oknih lutkovne sobe. Prebrisancu se je posrečilo sneti zastiralno platno. Čuj! Z grajskega stolpa done trobente. Ljudje drve skupaj. Jurček jih opozarja na pečino, ne meneč se za zmaja, ki leži pred velikim vhodom čarovnikovega gradu. Nato začno prinašati lestve in jih povezovati, a Zlotvor prav razločno sliši, da govore o omari.

„Kaj neki nameravajo?" si misli stari grešnik. Po polžastih stopnicah se potrudi na grajski stolp ,da si ogleda natančneje položaj.

„Grad je trden in skozi velika vrata ne morejo ,ker jih čuva zmaj", razmišlja čarovnik. Pogled mu obstane na omari lutkovne sobe, v kateri je visel še nedavno s soigralci na vrvicah. „Aha! Po vsem videzu pripravljajo napad z omare."

Zlotvor se ne smeje ,ampak naenkrat postane za čudo resen. Jurčkova prebrisanost in neustrašenost ga plašita, obenem pa spoznava, da pred napadom z vrha omare ni varen. Zmaj ne sme izpred velikih vrat, ker sicer vdere skozi nje razjarjena množica v gradič, peklenščka pa tudi ne zmoreta opraviti vsega. Nevarnosti se mora vsekakor izogniti. Še nekoliko razmišlja in pomišlja ,nato pa zdrvi po stopnicah v sobano: „Princeska mora iz gradu, če se hočem obvarovati zlih posledic."

Takoj ukazuje to in ono služabnikoma.

Otekle butice

„Trara, trara, trararaa!... Tra — tra — traraaa!" odmeva z grajskega stolpa po lutkovnem kraljestvu.

Bam, bam, bambrbam!... Bambarambam! Bam, bam, bambrbam!" ropotajo bobni šestih kraljevih bobnarjev po trgu. Kar hodi po dveh se zbira pred kraljevo palačo.

Hrup narašča enako, kakor se izpreminja nevihta nenavadno v vihar. In glej! Že se dvigajo roke z meči, sulicami in gorjačami, z vilami, motikami in drugim poljskim orodjem, s kuhalnicami, zajemalkami in metlami. Vsakdo je namreč zagrabil tisto, kar je bilo pač najbliže njegovim rokam. Vse se je odločilo za boj zoper zlo. Srce slehernika goji le eno željo: oteti princesko. Samo na povelje še čakajo. Le kraljev migljaj ,pa pohiti vsa množica ne glede na nevarnost naravnost nad sovražnika rešit ugrabljeno ljubljenko.

„Našo princesko moramo rešiti. Boj zlu! Smrt Zlotvoru in njegovim pomagačem!" kriči razjareno ljudstvo vse vprek.

„Smrt!" pribije velikan, stoječ zadaj ob steni z gorjačo v lopatastih rokah.

Tedaj se odpro velika grajska vrata. Vse pričakuje nestrpno kralja in hrup se poleže. Nešteto oči zre na stopnišče, da ugleda skrbnega očeta.

Najpoprej prikoraka šest kraljevih stražarjev, za njimi šest bobnarjev in slednjič — dvorni klicar, slovesno napravljen in z veliko zvito listino v rokah. Nato zapro vrata.

Ljudstvo osupne in začudeno povprašuje, kje je kralj, a mogočno bobnanje ga opomni, naj počaka in prisluhne. Med množico nastane grobna tišina.

„Bam, bam, bambrbam!... Bambarambam! Bam, bam, bambrbam!"

Ko bobneči glasovi utihnejo, razvije dvorni klicar pred sabo pergament ter glasno čita kraljev razglas:

(Dalje prihodnjič).

Kaplan iz predmestja

(Odlomek iz X. poglavja)

Koj prvi decemberski dnevi so prinesli sneg. Gora že nekaj dni ni bilo videti. Na vseh straneh en sam meglen zastor, ki ga je včasih razsvetlilo bledo zimsko sonce, ki se je mučilo s svojo potjo čez Golovec na zahodno stran .

Barake so kar nekam zlezle v novozapadli sneg kakor da jih je sram pred lastno beračijo. Prezebli otroci so se podili po celcu in nato z jokom in premrlimi rokami letali nazaj v barake.

Nad kolonijo je legla dolgočasnost. Še dim iz nagnjenih dimnikov se je spuščal le k tlom. Prenizko je bila megla in na vseh gazeh se je prodajala puščoba.

Kaplan Tone Šenkar je bridko čutil svojo osamelost. V mesto se mu kar ni dalo. Dvakrat je bil in obakrat je naletel na Moškaja. Visok gospod. Škofijski tajnik.

»Kako kaj, Tonče? Nekam zgaran si videti. Mene bi poslušal. Jaz sem začel študirati za doktorat iz moralke. Ne morem se pritožiti. Dobro mi gre.«

Besede kar bruhajo iz Moškaja.

»Lažje je moralko študirati kakor po njej živeti. Se ti ne zdi, Moškaj?«

Tone še zdaj vidi Moškajev obraz. Bled z rdečimi lisami na licih. Kar pihal je.

Razšla sta se brez pozdrava.

Drugič bi se imela srečati na isti strani ceste. Moškaj je krenil na drugo stran in se zagledal v izložbo s porcelanom .

Tonetu je bilo prav.

Šenkar je osamel. Na gotove čase je šel k škofu, mu poročal o uspehih in neuspehih, o težavah in križih, prinesel s seboj skromno podporo in se znova in znova zaganjal v delo. Zdaj na zimo je bilo med barakami hudo. Brezposelnost je rasla, otroci so bili brez čevljev, lakota je sedela na pragu pred sleherno kolibo. Pekhaj je obupal in se ravno pred Miklavžem obesil. Ni imel otrokom kaj dati v pehar in preveč si je vse gnal k srcu.

Šenkar je moledoval na vse kraje.

»Mi je žal, gospod kaplan, toda ni dela. Nove odpustitve še sledijo. In tako je, prve odpuščamo najslabše.«

To je bilo takrat, ko je prosil za Resnika, ki je bil odpuščen med prvimi.

»Gospod ravnatelj, ljudje ne morejo jesti snega.«

Kaplanu so potne kaple stale na čelu.

»Vem ,mi je prav žal. Če se bo kaj zboljšalo, vas bomo seveda takoj obvestili. Bodite brez skrbi.«

Kakor v sanjah je Tone Šenkar tiste dni blodil po mestu. Ozebel je v noge, snežena čobodra mu je silila v čevlje. Skoraj jokal je po pisarnah. Vse zaman. Službo je dobil samo za Jakopina in Kremenca. Resnika so povsod že preveč poznali.

In božič pred vrati.

Na sveti večer se je Tone počutil tako samotnega, da mu je šlo na vek. Od doma so mu pisali mati za srečen božič, a najbolj vesel je bil posebnega škofovega voščila: zavitka v katerem so bili čevlji in kuverta s petsto dinarji.

»Svojemu najrevnejšemu sobratu z blagoslovom pošilja njegov škof.«

Zdaj je zavitek na mizi, srebrna vrvica leži lepo zravnana poleg.

To je vse kar ima kaplan Tone Šenkar za božič.

Vendar se mu zdi veliko. Posebno čevlji bodo prišli prav. Močni so videti.

Sam je pokadil sobico, sam poškropil vse kote. V gašperčku pokajo polena, petrolejka toplo sveti na odprti brevir.

Skoz okno vidi ljudi na gazi, čeprav ne razloči nobenega. Barake so videti kot zaboji s svetlimi luknjicami.

In jutri je božič.

»Kristus natus est nobis . . .«

Moškaj bo morda dijakon v krasni dalmatiki in bo pel z visokim, lepim glasom. Brez skrbi bo preživel praznike, daleč proč od bede. Opoldne bo sedel k mizi in jedel, in še pomislil ne bo, da so nekaterim prešteta še fižolova zrna .

Ponoči Tone ne more spati. Pred jaslicami gori lučka, toliko, da je v sobici rahel mrak. Gašperček se je ohladil in mraz udarja skozi stene.

Tone ve, da ima Moškaj lepo stanovanje in da mu ni slabo. Ni mu treba vsak dan misliti, katera družina je danes brez vsega in kje bi se dalo kaj dobiti. Moškaj študira moralko, natančno pozna vse casuse in njih rešitev, knjigo De praeceptis morda zna skoro že na pamet, vse, v čem se loči Noldin od starejših avtorjev in kaj je treba več za doktorat? Opravi rigoroze in nekega dne bo Moškajevo ime v časopisu.

Doktor Moškaj Peter, škofijski tajnik . . .

»Preč nevoščljivost! Nočem biti Moškaj, jaz sem Tone Šenkar, hribovec in gmajnar, varuh svojih ubogih ovac in napota gospodi.«

Tone stiska pesti in tišči zobe v spodnjo ustnico.

Že skoraj v polsnu mu pride na misel verz iz 118. psalma: Deduo me in semitam mandatorum tuorum; quia ipsam volui.

»Da sam sem jo hotel. Hodil jo bom do konca, čeprav sam in brez podpore.«

Tak je bil kaplana Šenkarja sveti Božič.

Po Novem letu je začelo zmrzovati. Za Koščevo gostilno se je preko ribnika potegnila tenka plast ledu.

Otroci iz barak so se pričeli drsati. Iz šole grede so se zamujali in hodili pozno popoldne domov.

Na sredo po Novem letu se je spred Resnikove barake odtrgal vek. Resnikova je tulila kakor da je ob pamet. Ljudje so drveli skupaj in kmalu je šlo po vseh gazeh in po vseh barakah:

Resnikov Poldek in Matiček sta utonila. Led se jima je udrl na ribniku.

Zadnji je zvedel za novico kaplan Tone. Ravno brevir je molil, ko je na vso sapo padel Gabrovec v sobo.

»Gospod kaplan, Resnikova dva sta utonila.«

Tonetu je vzelo glas in noge so mu klecnile.

Čez čas se je utrgalo iz njega:

»So jih dobili? Kje ležita?«

»Domov so jih pripeljali.«

Gabrovec se je sesedel na stol.

»Težko je Bog prijel Resnika za greh.«

»Tiho bodite, Gabrovec. Meni ni Resnik ničesar dolžan.«

»Lepo pa takrat ni naredil. Kamen je vrgel.«

»Vem«, je gledal Tone prek brevirja skoz okno.

Potlej je brevir zaprl in ogrnil suknjo.

»Pogledat grem.«

Gabrovec je stopil pred njim skoz vrata.

Zunaj že se spomni Tone na škofov zavitek.

»Kar pojdite, Gabrovec. Nekaj sem pozabil.«

In se je zasukal nazaj.

Vzel je kuverto in čevlje ter štruco belega kruha. Potlej se je spomnil še na cigarete. Resnik jih ne more kupiti.

Od kapele gre gaz naravnost proti južnemu koncu barak. Tone gre počasi in med potjo išče besedi.

Le kako bo stopil pred Resnika in pred mrtva fantiča? Pred barako so ljudje. Tone vidi dve drobni sveči skoz okno. Fantiča sta torej že na parah.

Ljudje se razmikajo. Tone sliši šepet za seboj.

Resnik sedi pri gašperčku z glavo v dlaneh. Resnikovca stoji pri oknu in joče v robec.

»Dober dan, Bog daj.«

Tonetu se glas rahlo trese.

Resnik dvigne glavo in se s kalnimi očmi zazre v kaplana.

Potlej mu Tone brez besedi ponudi roko. Resnik se je oklene kakor utopljenec vrvi. Nato se zazre v krstici.

Resnikovca plane spet koj v divji vek.

Tone moli in poškropi mrtvi telesci z žegnano vodo.

Ne najde pravih besedi. Med molitvijo jih išče, toda vek uboge Resnikovce mu jemlje moč.

Potlej stopi nazaj k Resniku.

»Tole imam še, Resnik. Vzemite. Otročička sta pa angelčka.«

Glas se mu je zataknil.

Tedaj je Resnika zlomilo. Zavekal je, da se je stol tresel.

»Gospod kaplan, tistikrat ni bilo prav. Ne morem vzeti.«

Tone brez besedi položi čevlje in kruh na mizo.

»In tu za prvo silo, Resnik.«

Da mu kuverto in cigarete. Resnikovi prsti se krčijo. Tonetu se zdi, da bo zdaj zarjul kakor vol, ki so ga s prvim udarcem slabo zadeli.

Svečici mirno gorita. Krstici sta brez rož, le smrečje je posuto ob telesih.

Resnik vstaja. Počasi, kakor da je z verigo prikovan k segnitim deskam tal.

Zdaj si stopita nasproti. Resnikove oči gledajo skozi okno. Potlej se Resnik brez besede usede nazaj.

Tone čuti, da je pridobil sovražnika.

Noče zgubljati besedi. Samo v roko mu seže znova, potlej še Resnikovci.

Med vrati se obrne.

»Otročiča bom pokopal jaz, Resnik.«

Zunaj sliši Tone samo še ihtenje. Ko se na gazi obrne, vidi na umazani šipi obvekan Resnikov obraz.

Mauser.

Iz Napoleonovih spominov

Ko so imeli pred 150 leti v Franciji svojo veliko revolucijo, so se spremembe kar tako podile. Vsake kvatre se je pojavilo nekaj novega, zdaj ta mož, potem oni, zdaj ta smer, potem zopet druga. Vmes pa je pela giljotina. Leta 1795 so uvedli »Directorie«, to je vlado petih državnih poglavarjev. Ti so vladali štiri leta, a se niso bogve kaj obnesli. Nasprotno, nered navznotraj se je večal in večal. Ves svet je videl, da direktoriji niso kos nalogi. Ob istem času so vojaki pod Napoleonovim vodstvom množili slavo francoskega orožja. Kar so vsi slutili, se je kmalu zgodilo. Zmagoviti Napoleon se je pojavil v Parizu, strmoglavil vlado in uvedel vojaško diktaturo pod načelstvom treh konzulov (9. novembra 1799). Prvi konzul je bil Napoleon sam. Da bi prevrat ne dišal preveč po vojaško, si je izbral iz vrste odstavljenih direktorijev dva pomočnika. Eden je bil Sieyes, drugi Ducos.

20 let kasneje je pregnani cesar Napoleon na otoku Sv. Helene pripovedoval razne podrobnosti o prvi seji konzulov dne 11. novembra. Las Cases je zgodbice uvrstil v spominski spis »Memorial«, in tako med drugim vemo, da je imela seja po svojem uradnem zaključku še neuraden epilog. Težko, da bi kdo uganil, okoli katere velevažne zadeve se je sukal ta epilog.

Čujmo, kaj pripoveduje Las Cases, zvesti zaupnik Napoleonov!

Sieyes, bivši duhovnik, je slovel po svoji sebičnosti. Čim je bila seja pri kraju in je zapisnikar odšel iz sobe, je stopil Sieyes po prstih k vratom gledat, ali kdo ne prisluškuje. Potem je dejal s pritajenim glasom k Napoleonu: »Ali vidite to predalno omaro? Stavim, da nimate pojma, koliko je vredna.« Napoleon je odgovoril, da je po njegovi sodbi omara spadala k dvornemu pohištvu usmrčenega Ludovika XVI.

»Izdal vam bom skrivnost«, je šepnil Sieyes. »V predalih te omare leži 800.000 frankov. Ko smo še bili direktorji, smo si dejali, da je za direktorja, ko zapusti službo, vendar nerodno, če se brez beliča povrne v zasebno življenje. Spoznali smo, da se to z dostojanstvom državnega poglavarja slabo sklada. Zato smo si omislili skromno blagajno, iz katere je vsak odhajajoči član direktorijalne vlade prejel primerno odpravnino. Zdaj jih ni več, direktorijev — denarja je pa ostalo. Kaj počnemo s tem ostankom? Naš bo, mar ne?«

Napoleon je bil vojak. Malo mesecev prej se je še meril s sovražnikom na bojnih poljanah Egipta. Vse na njem je še dišalo po smodniku. Bil je vojak, ki je imel smisel za čast in poštenje. Zato je hladno in stvarno razsodil: »Če jaz za stvar izvem, bo denar romal v državno blagajno. Če pa ne izvem — in trenutno ne vem še nič — lahko vidva, Sieyes in Ducos, kot nekdanja direktorija ostanek delita med sabo. Morata pa hiteti, kajti jutri bo že prekasno.«

Nu, oba doslužena direktorija se nista dala dolgo prositi, je cesar hudomušno omenil napram grofu Las Casesu. Pri tem se je Sieyesova iznajdljivost posebno izkazala. Mož je namreč delil kakor lev v basni. Razdelil je denar na več manjših vsot. Eno je prisodil sebi zato, ker je bil najstarejši med direktoriji, drugo vsoto je pridržal zato, ker je bil on tisti, ki je prvi svetoval naj se ustava spremeni. Tako je našel še več obrestnih virov. Vsega skupaj je ostalo v njegovih rokah 600.000 frankov in Ducosu je odrinil borih 200.000! Seveda sta se zaradi tega sprla. Nazadnje sta prisopla k Napoleonu terjat pravico. Ali ta ju je poučil: »Gospoda ,uredita to lepo med sabo! In brez hrupa prosim! Čim bi namreč hrup dosegel moja ušesa, bi morala gospoda ves denar oddati državni blagajni.«

Tako ve poročati Las Cases in gotovo si ni preveč izmislil. Saj se celo preprosti Marjetici v Goetejevem »Faustu« nekaj sanja o prastari resnici: »Denar — sveta vladar.«

IZTOK:

Legenda

Zima je prišla na svet, zravnala kotline, pobelila polja in pota ter k streham prižgala ledene sveče. Noči so bile mesečne in mrzle in jasne kakor gorska voda.

V taki noči je Jazuščku postalo dolgčas po ljudeh, ki so samevali po zametenih vaseh. Tedaj še ni bilo kakor danes. Gozdovi so se širili še na vse kraje, vasice so bile stisnjene v ozke doline in raztresene, da je bilo dan hoda od ene do druge.

Marija je videla, da je sinu dolgčas. Mehko ga poboža po licih.

»Kaj je sinko moj? Po ljudeh se ti toži, ki hodijo po zametenih vasicah.«

Na gori

Prispela sta na vrh gore.
Zasmeje mesto se v dolini.
Na vse strani steze beže,
kot potnih srečnih dni spomini.

Proseče vabijo steze,
a potnika strme molčita.
Se morda noge cest boje,
da kot vkovana še stojita?

Glej, zdaj si segata v roke,
v očeh igra se solza skrita.
Le skalno srce gore ve,
zakaj vsak svojo smer hitita.

Franček Kolarič

Prikima Sin in nasmehne se Marija. Nič ne reče, čez rame vrže svoj modri plašč, še sinku ga odene in že gresta proti nebeškim vratom. Globoko se prikloni nebeški ključar, oblak že čaka onkraj praga.

Angelci mahajo v slovo, zvezde trepetajo kakor bi se hotele odpeti od svoje večne poti in pohiteti k zemlji.

Oblak se spušča navzdol, postaja oblaček, lučka.

Zamrmra nebeški ključar, pomane roke, zakaj mrzlo je in spet zaklene nebeška vrata.

Čudno tiho je postalo v nebesih. Svetniki se sprehajajo sem in tja, a nič ni pravega.

Marije ni in Jezuščka ni.

Oblak je prispel na zemljo, mehko zadel ob sneg in počakal, da sta božja potnika izstopila. Potlej se je dvignil in izginil.

»Kam greva, Sin?« je vprašala Marija. »Dolgo ne smeva stati, zakaj mrzel je sneg in mrzel je veter.«

»Onkraj gozda je vasica. Tja greva. Bogati so ljudje, poglejva kako živijo.«

Trd je sneg, da drži sren. V gozdu je tiho, brez petja, drevesa kakor zmrzla strme v nebo.

»Kako morajo zmrzovati moje živali«, postane žalosten Jezušček. »Brez trave blodijo med drevjem in iščejo usmiljenja pri ljudeh.«

Križ napravi božji Sin in pri priči nastane v snegu zelena jasa.

Nasmehne se Mati božja, nasmehne se Jazušček in gresta dalje. Skozi zamet Jezušček ne more. V naročje ga mora vzeti Mati, tesno ga zavije v plašč, zakaj burja je huda in ostra kakor da je iz šivank.

Šele pred vasjo stopi božji Sinko spet v sneg. Pot je že tu in saninec je lep. Sveti se kakor srebro.

Kar na prva vrata potrka Mati božja. Neprijazen je glas za durmi, trd in hrapav.

»Kaj bi rada?«

»Pogrela bi se rada pri peči in kaj toplega pojedla. Mrzel je veter in zameti so hudi, a sinek moj je truden.«

Mehak je glas Marijin, kakor zvonček poje v veliki sobi.

Trd je gospodarjev, kakor kladivo odgovarja.

»Če vidiš kakšno je vreme, kaj lazíš okoli? Doma bi ostala ti in tvoj otrok.«

Za roko prime Mater Sinko in oba se obrneta skozi vrata.

»Čez tri leta bo ta gospodar berač in pijan bo zmrznil dva dni pred Božičem.«

Solzne so Sinkove oči, na glas zaveka Mati božja.

V predzadnji hišici se morava še ustaviti. Tam je človek, ki bo še nocoj z mojim križem prišel pred nebeška vrata.«

Tako reče Jezušček in tako je bilo. Hišica je bajta, okna s slamo zapažena. Gospodar je na smrt bolan, najstarejši sin sedi pri njegovem zglavju.

Lepo pozdravi Jezušček, lepo odgovori družina.

Po bajti zadiši kakor po rožmarinovem vinu in po rezedah.

»V miru pojdi duša pred svojega Boga, ki te čaka.«

Križ napravi božji Sinek, nasmehne se bolnik in stegne roke. Nasmehne se Jezušček, prime Mater za roko in počasi odideta. In duša mrtvega gre z njima skoz vrata naravnost v nebo.

»Čez tri leta bo ta sin vzel hčerko prvega gospodarja.«

»Vse veš, Sinko, ti veš kakor je prav«, se milo nasmehne Marija in pogladi Sinka po laseh.

»Zdaj greva v drugo vasico. Na jesen so postavili cerkvico na gričku in tam bova ostala. Dobri so ljudje, čeprav trpijo in lačni so božje besede bolj kakor kruha.«

Tako govori Jezus in prav je Mariji. Po grapi gre pot in večer že sedi na bregu.

»Danes ne bova prišla do vasice«, se boji Mati božja. »Skoraj bodo angelci prižgali zvezde.«

»Razpadla koča stoji ob gozdu. Tam bova nočila. Toplo se bova stisnila in lepo nama bo.«

Veruje Marija Sinku svojemu in noč se že drča v grapo.

Do razpadle koče prideta, streha je rebrasta, okna žalostno visijo na stran. Vrata so strohnela. (Dalje prihodnjič)

»Zakonska enotnost«

Vesela zgodba

Spisal J. Š.

Tedaj, ko je Luka jemal Lizo, so ljudje, hudobni kakor so, nekateri obrekovali njega ,drugi Lizo, tretji pa so dejali: »kmet pari vole, Bog pa ljudi«, vendar ljudje niso imeli pravega povoda za obrekovanje, kajti niti Luka in tudi ne Liza nista bila taka, da bi bilo potrebno v nju vtikati svoje jezike.

Bilo je to nekje v Podjuni, kraja pa ne bodem navedel in sicer iz edinega vzroka, ker hočem, da bi vsaj zdaj, v srečnem zakonskem življenju, imela ljubi mir.

Luka je podedoval po svoji materi majhno kajžico in kos zemlje, to je obdeloval in tudi sosednjim kmetom je pomagal pri delu, bil je priden, dokler ga ni prijelo, da je zaklenil bajto, pustil kmete v njihovih križih in težavah ter s svojimi tovariši prepil in prepel po več dni po bližnjih gostilnah. To je bil Lukov glavni in kakor je sam trdil, podedovani greh.

Liza je služila pri sosednjem kmetu za deklo, naveličala se je že služb in domislila si je, da bi bila ona kakor ustvarjena za pako, vendar se ji ta ni zdela preveč ne-Lukovo gospodinjo. Poznala je njegovo navarna: »sam je, revež, kaj pa naj počne sam v bajti, nekaj razvedrila vendar mora imeti«, ga je zagovarjala v svojih mislih in pred ljudmi .

Prišlo je res tako daleč, da sta se vzela. Luka je pozneje trdil, da on nikoli ni preveč lazil za ženskami in tudi sedaj bi ne bil, pa mu je Liza sama prišla dobrega pol pota nasproti. Nevoščljivi ljudje pa so hudobno prerokovali, da se bo Liza z Lukom vred pogubila, duševno in telesno.

Prvi čas zakona je kazal, da se bodo ljudje s svojimi prerokavanji pošteno urezali. Luka je pridno delal, hodil ob nedeljah skupno z Lizo v cerkev, gostiln pa se je naravnost izogibal, pozneje pa je, — poredkoma sicer — le zajadral na svojo staro, grešno pot in takrat je kazalo da hoče popraviti kar je zamudil. Le s težavo ga je pritirala ob takih prilikah Liza nazaj domov.

Nekoč pa je Luka zavilo, čeprav je šel z čisto poštenimi nameni od doma — ampak, naj povem lepo po vrsti, kakor se je zgodba godila .

Neko jutro pokliče Liza Luka k sebi, ter mu s slabim glasom, da se je Luka kar prestrašil, začne govoriti:

»Luka, bolna sem danes, tako zelo slabo mi je, sam si boš moral skuhati zajtrk, pa še za me boš pristavil nekaj zdravilnih zelišč. Čez dan pa bo že morebiti bolje.«

Kuhal je Luka prvi dan, kuhal drugi dan, a Liza še vedno ni bila boljša, čeravno je tudi zanjo kuhal tavžentrože in nekaj drugih zelišč, ki si jih je želela.

Tretji dan pa je Luka od sosede izvedel, da pride v vas zdravnik, k nekemu bolnemu otroku. Sklenil je, da ga bo pripeljal še k Lizi. Tudi ona je bila s tem zadovoljna .

Prišel je zdravnik, pregledal bolnico in napisal listek. Luki je še dal nekaj navodil, potem je odšel.

Popoldne je odšel Luka po zdravila v bližnje mesto, obljubil je Lizi, da bo kmalu nazaj! »Kmalu opravim in hitel bom«, je pred odhodom še enkrat sveto zatrdil.

V lekarni je res kmalu opravil. Komaj pa je stopil na prosto, je stal pred njim, kakor da je padel iz neba, Tonč, sodrug iz Lukovih zlatih, samskih časov. Dosti sta včasih skupaj preveseljačila in nekaj alkohola skupno pokončala.

»Hej, Luka, stara kljuka«, ga je glasno pozdravil Tonč, ter mu podal roko, »kje pa tičiš, da te nikjer več ni videti? Pojdi, greva malo h »Kroni«, da se kaj pomeniva. Plačal bom jaz, od veselja, ker se je izgubljeni tovariš zopet našel.«

Luka je nekaj mencal, da ne utegne preveč, pa Tonč ga je že vlekel z seboj, »za dolgo itak ne ostanem, malo odiha sem pa res tudi potreben«, je potolažen pomislil, ko ga je prijetno podražil vonj, ki je prihajal iz gostilne pri »Kroni«.

Ko je natakarica postavila pred nju liter vina in kozarce, je Tonč nalil: »zdaj pa piva na veselo svidenje.« Luka je bil žejen in ga ni bilo treba siliti. Ko je bil liter prazen, je Tonč naročil drugega. Kaj kmalu sta bila oba v najboljšem razpoloženju. Med pogovorom je šele izvedel Tonč od Luka, da je oženjen. To je bila zanj velika novica.

»Kaj, oženil si se tudi ta čas, kar se nisva videla. Koliko pa imaš otrok?

»Otrok nimam, ampak samo Lizo, pa še ta je bolna«, Luka se je spomnil ,da nosi za Lizo zdravila in da bi bilo treba iti.

»Ampak Luka, verjemi mi, da bolniku bolje stori mir, kakor pa vse zdravniške pacarije. Mir bo pa imela Liza nabolj, če tebe ne bo doma«. Na Luka je vino že vplivalo toliko, da se mu je zdelo, da Tonč jako pametno govori in to ga je potolažilo.

Prihajali so gostje in odhajali, naša dva junaka pa sta sedela in pila, le za kratek hipec se je še enkrat zazdelo Luku da vidi, kakor skozi megleno kopreno, Lizo, potem pa je izginilo iz njegovega duševnega obzorja vse, razen Tonča in vina.

Bližala se je policijska ura in natakarica je opomnila svoja gosta, da bo treba iti, pa Luka in Tonč sta si imela še toliko za povedati. Ko sta še odpela pesem: »Sladko spavaj, ljubca moja . . .« se ji je vendar posrečilo, da ju je spravila skozi vrata.

Nazadnje pa je Luka le štorkljal po prazni cesti proti domu. V glasnem samogovoru se je prepiral s Tončem, dopovedoval Lizi, da ni mogel prej priti, vmes pa včasih hripavo zapel. Sredi pota pa je zavil s ceste na travnik in pod košatim drevesom v hipu zaspal. Zbudil ga je zgodnji kosec, ki je začel v bližini klepati koso. Začutil je strašno žejo, polzavesten je otipal v žepu steklenico, mežoč je poizkušal izvleči zamašek, ko se mu je to posrečilo, je napravil globok požirek, zategnjeni a-a-a je pričal, kako mu grenka pijača dobro dene, nagnil je še enkrat, tedaj ga je streslo. Odprl je oči in zastrmel v na pol izpraznjeno steklenico, ter na njej nalepljeni rdeči listek. Napis: »Lekarna pri sv. Trojici« ga je na mah spravil k polni zavesti.

»Moj Bog«, je dejal obupno, »Liza je bolna in jaz sem zdravilo izpil.« Zazdelo se mu je, da je že zelo dolgo od doma. Začel je ugibati, kakšen čas da je, »menda bo jutro, ko je trava tako mokra od rose. — Ampak, vsega je kriv ta hudirjev Tonč«, Luka je bil prepričan, da mu je tega Tonča sam vrag nastavil tja pred lekarno v izkušnajvo.

S težavo se je skobacal pokoncu. Sklenil je, da bo po bližnjici šel v vas, da mu ne bo trebati srečati kakšnega radovedneža. Z opotekajočimi koraki je kolovratil med njivami. Blizu vasi je zapazil, da prihaja nekdo nasproti. Že je hotel stopiti med goste sončnice, da se ogne srečanju, a je naenkrat obstal kakor okamenel. »Ježeš, Liza je! Ampak Liza je bolna. Morda je umrla in sedaj prihaja njen duh, da se maščuje nad menoj«, mu je šlo po glavi in čakal je na mestu, kaj bo. Bila je res Liza in ne njen duh. Ko je prišla blizu, je sklonila roke, ter veselo vzkliknila: Hvala Bogu, Luka, da se ti ni nič pripetilo. Tako zelo me je skrbelo.« — »O Liza«, ja zamomljal Luka, ko je prišel do sape. »Vidiš, zdaj pa verjamem, mož in žena sta eno. Glej, jaz sem zdravilo izpil in ti si že zdrava.«

In šla sta domov, oba zdrava in zadovoljna.

Cvetka ob poti

Naveličana gredice,
zapustila je sestrice,
tam ob poti cvetka zala
si prostorček je izbrala.

»Vsi, ki bodo tod hodili,
glasno bodo me hvalili.
To bo krasno in prijetno!«
mislila si je prevzetno.

Pa se cvetka je zmotila —
prah je strup za nežna krila,
pada ji na cvetje zlato
s poti kamenje in blato.

Vsa utrujena in vela
proč od tod je zaželela,
toda pot v zavetje vrta
ji za vedno je zaprta.

Limbarski

Socializem je nauk ali veda, ki nam pove, kako naj bi bili odnosi med ljudmi urejeni, da bi bilo posamezniku in družbi najlažje živeti. Jasno je, da je takih naukov več. Razni svetovno priznani sociologi (v družabnih rečeh učeni ljudje) so proglašali socialno ureditev človeštva, ki se je v mnogih stvareh razlikovala. Tudi dandanes je med sociologi marsikaka razlika v naziranju o najboljši ureditvi odnošajev med ljudmi in o organizaciji človeške družbe, ki bi naj bila najboljša. So pač tudi ti učenjaki ljudje, ki so zmotljivi.

Nekaj o socialnih razmerah

Vzroki, ki ženejo kmečko mladino z dežele v mesto in tovarno, niso samo gospodarskega, temveč tudi socialnega značaja.

Beseda socialen, in druge iz nje izvedene besede, kakor socialist, socializacija, socializem itd. slišimo dandanes na vsak korak. Govori in piše se o socialistični državi, o krščanskem socializmu. o Marksovem socializmu in podobnih rečeh. Pa bi vendar marsikoga spravil v zadrego, če bi ga vprašal, kaj si predstavlja pod temi izrazi.

Naziv socialen je izpeljan iz latinske besede: socius, ki pomeni toliko kakor drug ali tovariš. Socius je torej naš bližnji, do katerega moramo imeti nek odnos ali neko razmerje. Človek na tej zemlji ne živi tako, kakor je živel Robinzon sam samcat na zapuščenem otoku, ampak v družbi z drugimi ljudmi. Odnos ali vez človeka do drugega človeka je prav različne narave. Najtesnejše so k r v n e vezi, ki so pač najožje v družini; potem pridejo krvne vezi sorodstva; še rahlejše so krvne vezi med ljudmi istega rodu ali plemena, končno pa krvne vezi med člani istega naroda. Drugačnega značaja so d u h o v n e vezi, ki se kažejo v medsebojni ljubezni, izvirajoči iz notranjega nagnjenja. Med duhovne vezi štejemo tudi medsebojne odnose, ki izvirajo iz iste vere v Boga ali pa iz istega svetovnega nazora; duhovno vsebino ima tudi narodna zavest, katera povzroči, da sta si mnogo bliže dva človeka iste narodnosti, kakor različne.

Razmerje med ljudmi ima pa lahko tudi d e l o v n o - p o k l i c n o in s t a n o v s k o vsebino. Vsi vemo, da občuje delavec s svojim delovnim drugom na drugačen način, kakor s človekom iz drugega poklica, recimo z uradnikom ali trgovcem. Vezi med njima so ožje in tesnejše. Tudi nam je vsem znano ,da so si ljudje istega stanu med seboj bližji: kmet je mnogo bolj zaupljiv do drugega kmeta, kakor do trgovca ali tovarniškega delavca.

Odnos med človekom in njegovim bližnjim je lahko še drugačen, recimo — g o s p o d a r s k i. Če si nekomu nekaj dolžan, je tvoje razmerje do njega drugačno, kakor tvoje razmerje do tvojega dolžnika. In tako bi lahko še naštevali različne odnošaje med ljudmi. Smo pač družabna ali socialna bitja in smo kot taki v mnogih stvareh odvisni od bližnjega. Med nami je neka nevidna sila, ki ji dostikrat ne vemo niti imena; kadar jo pa imenujemo, ima prav različna imena: ljubezen, sovraštvo, naklonjenost, pravičnost, krivica, dobrota, nevoščljivost in kar je še takih nazivov, ki bi jih bilo za celo zbirko!

S o c i a l n e (ali z našim izrazom: d r u ž a b n e) r a z m e r e so t o r e j t i s t e, k i s e t i č e j o o d n o š a j e v m e d d v e m a a l i v e č l j u d m i. Da je od takih odnošajev v našem življenju prav mnogo odvisno, mi bo vsak rad priznal. Od razmerja med delodajalcem in delavcem je usodno mnogo odvisno. Nič manj važni niso odnošaji med človeškimi skupinami — med družinami, med narodi in med državami. Od odnošajev med narodi zavisi vojna in mir . . .

Govorimo o socialnih ljudeh. Socialnega imenujemo človeka, ki se trudi in resno dela na to. da svojemu bližnjemu nikoli ne povzroča škode in krivice, pač mu vedno po svojih močeh pomaga. Večkrat beremo in slišimo o raznih socialnih ustanovah. To so naprave in organizacije, ki imajo namen ljudem tako ali drugače biti v pomoč. Izrazite socialne ustanove so dobrodelna društva, ubožnice, sirotišnice in podobno. Socialna organizacija je tudi prostovoljno gasilno društvo, ki pomaga ljudem, če jih doleti nesreča požara.

Znane so nam različne velike socialne organizacije in celo socialne stranke. Taka velika, ves stan ali celo ves narod obsegajoča socialna organizacija je recimo nezgodno in starostno zavarovanje. Tudi smo že slišali o socialnih strankah, ki so zastopale v javnem življenju krščanska socialna načela in so se imenovale »krščansko-socialne«. Koliko je bilo v njihovih pristaših resničnega krščanskega socialnega duha, je drugo vprašanje. Ali njih namen je vsekakor, pripomoči socialnim načelom, kakor jih proglaša krščanska vera, v javnem življenju do veljave. In v tem je njih pomen in vrednost.

Kaj pa pomeni izraz socializem?

Za smeh

DOBER ODGOVOR

Znameniti angleški pesnik Moore (1779-1852) je bil sin preprostega branjarja, a se ni nikoli sramoval svojega nizkega stanu. Ko ga je nek prevzetni plemenitaš vprašal, ali je bil njegov oče res branjar, je Moore pritrdil.

Plemenitaš: »Tako, tako zakaj pa tudi vi niste branjar?«

Moore: »Oprostite, ali je bil vaš oče res plemenit človek?«

Plemenitaš: »To se razume samo ob sebi.«

Moore: »Tako, zakaj pa vi niste?«

ZALETEL SE JE

Učitelj: »Janezek, kaj nam daje gos?«
Janezek: »Gosjo pečenko.«
Učitelj: »Kaj še?«
Janezek: »Jajca.«
Učitelj: »Prav. In kaj še?«
Janezek molči.
Učitelj: »No, kaj pa imate pri vas v postelji?«
Janezek: »Bolhe.«

Sladek jabolčnik

Letošnja bogata sadna letina nam mora postati, zavoljo težkih prehranjevalnih razmer, čim bogatejši vir za prehrano. Na tem mestu smo že povedali svoje mnenje glede mošta: nismo proti napravi mošta, smo pa proti temu, da bi šlo v stiskalnice za mošt preveč dobrega sadja, ki ga je mogoče na druge načine boljše izkoristiti. Pokazali smo že na to, kako pomembno je za prehrano s u š e n j e s a d j a; posebno smo pa priporočali shranitev p r e s n e g a s a d j a za zimo.

Sedaj nam preostane še en način uporabe sadja, ki tudi zasluži, da spregovorimo o njem nekaj besed. V mislih imamo napravo s l a d k i h s a d n i h s o k o v, ki jih izdelujemo iz vseh vrst sadja. Ker pa naš kmet prideluje v ogromni večini jabolka, bomo govorili v prvi vrsti o sladkem jabolčniku.

Za pripravo sladkega jabolčnika uporabimo tako sadje, ki je dobro dozorelo in ima veliko sadnega sladkorja v sebi, pa za shranitev ni primerno, ker ne drži dolgo. Nekateri sadjarji imajo na svojih sadnih vrtovih tudi nekaj sadnih dreves, ki rodijo sladke sadne sorte, katere za uživanje v surovem stanju niso dobre. Za jabolčni sok so pa kot nalašč.

Sladki jabolčnik je sicer pijača ,vendar po svojih hranilnih snoveh ni samo to, marveč pravo hranilo. Kajti s tem, da smo po stiskanju jabolk v tekočini preprečili delovanje kipelnih glivic, se dragoceni sadni sladkor ne razkraja v alkohol in v ogljikovo kislino, temveč ostane v tekočini ohranjen. Prihranek na hranilnih snoveh je znaten: namesto alkohola, ki sam na sebi nima hranilnih snovi v sebi, in namesto ogljikove kisline, ki pri vretju uide v zrak, in nimamo od nje ničesar, nam ostane v sladkem soku ves sadni sladkor. Pri današnjem pomanjkanju sladkorja je to važen nagib, da poskušamo pripraviti vsaj nekaj takega sladkega soka. Kdor ima veliko otrok in je pravilno prepričan, da za otroke ni nobena alkoholna pijača — tudi mošt ne! —, naj bi se še posebej zanimal za napravo sladkega jabolčnika.

Zadnjič smo govorili o presnem sadju in pokazali, kakšna redilna vrednost mu gre. Navedenih podatkov sedaj ne bomo še enkrat ponavljali. Samo na to opozarjamo, da v sladkem jabolčniku ostanejo v glavnem vse hranilne snovi presnega sadja v celoti ohranjene. Ostane notri torej sadni sladkor, sadne kisline, rudninske snovi in nekateri vitamini. Taka pijača nadomestuje presno šadje.

Vse to je lepo, boste rekli, če bi priprava tak esladke tekočine ne bila tako težka. Res stvar ni tako enostavna, kakor bi kdo na prvi mah mislil. Tekočino je namreč treba ohraniti v takem stanju, kakor je pritekla izpod stiskalnice. To se pravi, da moramo preprečiti dostop bakterij, ki spreminjajo sladkor v alkohol in ogljikovo kislino. Ker so te bakterije v zraku, je treba zabraniti zraku dostop do mošta, ko smo poprej do kraja uničili vse bakterije v moštu samem. Glivice v moštu se uničijo na ta način, da ga segrejemo v vroči vodi. Vročina glivice zamori. Toda delo bi bilo zastonj, če bi potem tak sok, ki smo ga pasterizirali in sterilizirali (uničili glivice za vretje) spet imeli na zraku. Treba ga je takoj n e p r o d u š n o z a p r e t i. To se pravi tako zapreti, da ne more do njega noben zrak. In to ni lahko. Zanesljivo se sladki sok obdrži le v steklenih posodah, ki smo jih popolnoma trdno zaprli. Podobno kakor pri vkuhanem sadju!

Pripravljanje samo na sebi ni nobena coprnija. Primerne steklenice se napolnijo s sladko tekočino, nato se denejo v posodo z vročo vodo in se puste v njej, da se sok močno segreje. Vroča tekočina se neprodušno zapre in shrani.. Za pripravljanje sladkega soka se dobijo posebni pasterizatorji, ki pa seveda za posameznega kmeta ne pridejo v poštev. Pač pa bi bilo umestno, da bi si te stroje omislile kmetijske zadruge ali druge kmetijske organizacije. Temu vprašanju se vsekakor splača nakloniti nekaj več pozornosti.

Slovenska posojilnica v Celovcu

Tiskovni urad deželne vlade sporoča:

V soboto so imeli zastopniki koroške deželne vlade s komisarično imenovanimi zastopniki Slovenske zadružne zveze msgr. Podgorcem, Ostermanom in bivšim revizorjem Zveze Tomažem Kupperjem, starešino koroške zveze Raiffeisnov, g. Gortonom razgovore o prevzemu imetja slovenskih zadrug, katero so nacistične oblasti zaplenile. Iz teh pogovorov so izšli predlogi, katere bodo predložili deželni vladi in ki tvorijo predpostavko za dokončno rešitev tega vprašanja. S tem je položen temelj za poravnavo ene od nacističnih oblasti Slovencem povzročene škode.

*

V zadevi slovenske posojilnice v Celovcu je bil dosežen majhen napredek. Iz zadružnega registra je bil izbrisan nacistični komisar Geissner, na njegovo mesto pa sta bila vpisana g. msgr. Valentin Podgorc in g. Osterman.

Posojilnica že sedaj redno uraduje vsak četrtek in soboto. Ljudje že lahko prinašajo svoje vloge. Verjetno bo lahko posojilnica že v kratkem pričela z dovoljevanjem posojil.

Dne 14. septembra je povabila deželna vlada zastopnike slovenskih posojilnic in avstrijske zadružne zveze na sestanek. Sama je poslala tja dva računska uradnika, ki naj bi izročila podlage obračuna in pripravila predajo premoženja slovenskih posojilnic. Slovenske posojilnice so zastopali komisarja msgr. Podgorc in Osterman ter revizor Kupper. Kot zastopnika vlade sta prišla vladna svetnika Steiner in Pacher. Na tem sestanku so med drugim pojasnili tudi dejstvo, da Raiffeisenverband še ni obstojal, ko so se spajale slovenske zadruge z nemškimi, temveč je spojitev izvedla graška zveza Südmark. Kakor so dognali, nima Raiffeisenverband drugega, kakor samo knjige in zapiske naše koroške Zadružne zveze. Ista ustanova v Celovcu pa ima zapiske posameznih zadrug in poleg tudi zapiske ter premoženje Slovenske posojilnice v Celovcu. Kako se je naš denar uporabljal, na prvi pogled ni razvidno. Možno je, da je nemška posojilnica naložila denar, ki ga je prevzela od nas, v nemških zakladnih listkih, ki so danes mogoče brez vrednosti. Razume se, da ta nakup niso izvedle naše posojilnice, temveč nemške, ki bodo morale odgovarjati za to špekulacijo, ali pa bo morala vmes poseči vlada s podporo. Ugotovilo se je dalje, da Zveza koroških zadrug sicer ni brisana iz zadružnega registra, vendar pa je s tem, da so imenovali za komisarja Geissnerja, nastal za Zvezo položaj likvidacije.

Posvetovanje je trajalo tri ure. Ob koncu so sklenili, naj računski uradnik deželne vlade kot nepristranska oblast in poleg njega revizor Slovenske zveze, g. Kupper in knjigovodja Raiffeisenverbanda pregledajo zapiske Slovenske zveze in njeno razmerje do nemških kreditnih zavodov, katerim je bilo morebiti premoženje izročeno.

Na splošno prevladuje želja, da se slovenska posojilnica zopet spravi v tir. Do sedaj se je stvar vse preveč zavlekla. V Celovcu ni bilo prostora, dokler ga nam ni preskrbela deželna vlada s pomočjo občine. Zveza pa še sedaj nima svojih starih prostorov in bi morala medtem delovati v prostorih celovške posojilnice. Ko smo se vselili, smo morali sobo osnažiti in prebeliti. Potem smo iskali pohištvo. Kakor smo izvedeli, so nam pa pisalni stroj odnesli, prodali peči in odvlekli omare neznanokam. Vse to je delo Geissnerja, ki je inventar prevzel. Okna smo dobili šele ta teden in upamo, da nam bo še pred zimo pomagala deželna vlada do peči.

Druge posojilnice naj bi šle po zgledu celovške. 14 posojilnic se ni spojilo, marveč so dobile od Verbanda le nov odbor, ki pa je po večini nemški. Nujno bi bilo, da se takoj vpostavi stari odbor. Stari predsednik izvede novo volitev odbora, ki ga potem registrira. Deželna vlada je najpreje izjavila, da bo tem zadrugam ukazala pristopiti nazaj k Slovenski zvezi. Pozneje pa je dejala, da jim bo to samo svetovala ,ker so autonomne. Iz tega nastane položaj, ki ga bo treba nekako rešiti. Mi smo na stališču: če je nastopil Geissner kot komisar in je prišla s tem naša Zveza v položaj likvidacije, so sedaj, ko imamo dva komisarja, potemtakem vse prizadete posojilnice v položaju likvidacije in se prestavljanja ne morejo braniti.

Posojilnice, ki so se spojile z nemškimi, pa naj gredo po isti poti kakor Celovška posojilnica. Stari predsednik naj skliče stare člane na občni zbor. Tu se voli novi odbor, napravi zapisnik in priporočljivo je, da se sprejmejo stara pravila. V zapisnik naj se zapiše, da se vse vrši za povrnitev škode, da se vse godi po naročilu deželne vlade, ki je 6. marca sklenila, da bodo naše posojilnice zopet vspostavljene in njihovo premoženje vrnjeno. Nekateri mislijo, da je treba stare številke, pod katero je bila zadruga kdaj v zadružnem registru. A trgovsko sodišče je dalo posojilnici Celovec novo številko, ki je pač primerna novemu vpisu. Nemogoče se nam zdi, da bi se moglo vsled tega, ker je zadruga napisana na drugi, novi strani, reči, da je nova zaduga, ki nima pravice do starega premoženja. Ravnatelj Narodne banke v Celovcu je izjavil, da v danem slučaju ne ustanavljajo novih zadrug, za katere bi bilo treba dovoljenja od finančnega ministrstva, marveč vrši se le vpostavitev starih, po sili ukinjenih zadrug, katerih pravila, odbor in ime pridejo v zadružni zapisnik. Upamo, da bo trgovsko sodišče brez ovire našo zadrugo zopet vpisalo in nemške posojilnice, ki imajo naše premoženje, se naročilu deželne vlade ne morejo zoperstaviti. Sicer je pa dr. Betzler, ravnatelj nemškega Verbanda izjavil, da je ločitev nemogoča. Naš revizor Kupper pravi, da ne vidi težave in istega mnenja sta menda tudi oba računska svetnika, kakor lahko sklepamo iz razgovora z njima. Posojilnica ali predsednik posojilnice, ki želi, da se zavod zopet vpostavi, lahko to naredi sam. Lahko pa se obrne tudi do msgr. Podgorca v Celovcu, ki je prevzel vodstvo zadružnega komisarijata. Občni zbor se v listih pravočasno naznani, člane povabijo ustmeno ali pismeno. Ob določeni uri pride komisar že z zapisnikom in notarjem. Priložiti je treba tri prepise pravil.

V. P.

Nekaj o molži in mleku

Zadnjič sem naletel na kmečko gospodinjo, ki mi je v svoji zgovornosti pripovedovala vse vrste reči iz svojih gospodinjskih skušenj. Prišla sva v pomemku tudi na molžo krav. Pa mi je začela praviti, da ima v hlevu med drugimi tudi kravo, ki zadržuje mleko in noče zlepa pripustiti. Tožila je tudi, da bi morala žival pri sedanji krmi imeti več mleka, kakor ga ima v resnici.

Stvar me je zanimala. Začel sem jo povpraševati, kako pravzaprav pri njihovi hiši molzejo. In mi je odgovorila: »Kako naj bi molzli? Tako, kakor povsod! Molze pač dekla, ki je te stvari vajena. Večkrat mi sicer toži, da jo bolijo roke in da proti koncu pri vsaki kravi komaj še zmaguje. Vendar je naša Uršika zanesljiva in vestna. Popolnoma se zanesem nanjo.« Povprašal sem: »Ali ste prepričani, da pomolze krave čisto do poslednje kapljice mleka?« Odvrnila je: »Tega ne vem. Kdo bi se pa tudi brigal za par kaplic mleka!«

Sprevidel sem, da pri tej hiši na pravilno in temeljito molžo ne polagajo važnosti, ker jim ne gre — kakor se je izrazila gospodinja — za par kapljic mleka. Saj v resnici ne bi bilo važno, ali namolzeš nekaj kaplic več ali manj. Toda to vprašanje ni važno s te strani, temveč z dveh drugih. In o teh sem gospodinji povedal svoje mnenje in ga sedaj preko »Koroške kronike« hočem povedati vsem slovenskim kmečkim gospodinjam.

Dokazano je s točnimi poskusi, da ima mleko proti koncu molže največ maščob. Najboljši so pri mleku zadnji curki, ki jih iztisneš s temeljito molžo iz vimena. To zadnje mleko vsebuje 5 in pol do 6% maščobe, dočim ima mleko v začetku molže komaj 2 do 3%. Iz tega dejstva je razvidno, da pri temeljitem izmolzevanju krav ne gre toliko za količino, temveč predvsem za kakovost mleka. Če pustimo v vimenu nekaj mleka, smo izgubili najbolj mastno mleko.

Pa ne samo to! S tem, da ostaja redno v vimenu zadnje, najbolj mastno mleko, začnejo polagoma krave slabše molzti. Zaostalo mleko namreč ovira pravilno delovanje mlečnih žlez, ki proizvajajo mleko. Ljudje se sprašujejo, zakaj krave kljub dobri in izdatni krmi ne molzejo dobro, pri tem pa ne pomislijo, da je temu lahko krivo to, da njihova dekla ali kdor že molze, krav ne izmolze do kraja. Končno se zaradi tega začno pojavljati na vimenu raznebolezni, ki jih ljudje pripesujejo vsem mogočim vrokom, samo na to ne pomislijo — ali pa ne vedo —, da so jih sami zakrivili, ker niso polagali važnosti na pravilno in temeljito molžo.

Ko sem oni dan vprašal tisto gospodinjo naprej, kako ravnajo z ono kravo, ki mleko zadržuje, sem zvedel, da jo je pokvarila dekla. Telička niso spuščali h kravi, ampak so ga napajali. To je samo na sebi pravilno, ker na ta način varujemo kravo, da jo teliček preveč ne zdeluje, razen tega pa lahko tudi kotroliramo količino mleka, ki ga tele dobiva. Ali njihova dekla je pri tem ravnala napačno. Namolzla je določeno količino mleka samo z ene strani sescev, nato mleko nesla telički, kravo pa pustila nepomolzeno. Kaj se je dogajalo pri tem? Krava je mleko pripustila v celoti, ne samo na dveh seskih. Treba bi jo bilo pomolzti do kraja. Tako jo je pa začelo mleko tiščati: postala je nemirna in sitna, se prestopala in opletala z repom. Dekla se je nad njo jezila in jo večkrat tudi natepla. Kdo se ne bi jezil, če ti med molžo žival ne da miru! A kriva je bila dekla sama, ker je puščala kravo na pol pomolzeno. Posledica je bila pa, da je krava polagoma začela mleko zadrževati in zaradi tega pešati na mlečnosti.

Vsaka, sama na sebi na videz tudi malenkostna stvar, ima lahko pri živini zelo slabe posledice. Zato ne moremo kmečkim ljudem dovolj priporočati, naj bodo pri molži zelo skrbni in vestni. Gospodinje naj se same večkrat prepričajo, ali so bile krave popolnoma pomolzene in naj gledajo na to, da se kaj takega, kakor je zgoraj opisano, v njihovem hlevu ne bo dogajalo. Od tega bodo imele same največjo korist, na drugi strani pa bodo koristile tudi skupnosti, ker bodo pridelovale več in boljšega mleka.

Splošno je znano, da je ravno mleko eno najvažnejših živil. Saj vsebuje povprečno 3.5% beljakovin (kazein), 3.6% maščob, 4.8% ogljikovih hidratov (mlečni sladkor), 0.7% rudninskih snovi (apno, fosforno kislino, natrij in kalij) in vse važne vitamine A, B, C, D in E. Glavna njegova vsebina je seveda voda (87%).

Mleko vsebuje za rast in ohranitev telesa vse potrebne hranilne snovi. Njegove beljakovine so polnovredne in ogljikovi hidrati so lahko prebavljivi. Razen tega nam nudi mleko nekaj apna in fosforja, ki je potreben zlasti pri otrocih za tvorbo kosti. Iz mleka pridobivamo surovo maslo, ki spada med najboljše maščobe; mleko lahko uživamo tudi kislo, ki postane tako s tem, da v njem mlečno-kisle bakterije iz zraka povzročijo spremembo mlečnega sladkorja v mlečno kislino. Še boljši mlečni proizvod je jogurt. Nastane iz surovega mleka na ta način, da mu dodamo nekaj telečjega siriščnika (nem. Lab), ki takoj povroči kisanje. Jogurt štejemo med najboljša mlečna okrepčila. Iz mleka pridobivamo najrazličnejše sire, o katerih bomo morda kaj povedali kdaj pozneje.

Danes moramo omeniti samo še eno stvar! Tako imenovani »normalni potrošniki« uživajo pri sedanjem pomanjkanju mleka vedno le posneto mleko (Magermilch). Na splošno posneto mleko ljudje podcenjujejo, češ, saj itak nima nič v sebi. Vendar v tem pogledu nimajo prav. Posneto mleko, tudi če bi bilo popolnoma posneto, izgubi samo maščobe, vse druge snovi pa obdrži v polnem obsegu. Zato je za človeško prehrano le malo slabše od polnomastnega mleka.

Vinogradi, pomaranče in fige na Koroškem?

Ta je bosa, boste rekli! Na Koroškem žlahtno trto in pomaranče, ko nam slana ledenih svetnikov često posmodi še pozno sadje in v jeseni trepetamo za ajdo.

Toda prosim vas, le počasi. Ka bi, na svetu je vse mogoče.

V čudežni deželi, ne v deveti, ampak v Ameriki, se bahajo, da so iznašli čudovito sredstvo, ki postavlja vse dosedanje zakone rasti in zorenja na glavo. S tem sredstvom lahko vplivajo na rast rastlin, lahko spremenijo obliko in barvo cvetov in plodov in kar je najvažnejše, s tem sredstvom lahko pospešijo zorenje rastlin. In kaj je to sredstvo? Imenujejo ga rastlinski hormoni, po naše rastlinske življenske klice. Za različne namene (za barvo, obliko, zgodnje zorenje, varstvo pred mrazom) pripravljene izdelke teh rastlinskih hormonov lahko kupite v ameriških drogerijah kot pri nas kroglice za prebavo, aspirin ali prašek proti vetrovom. Ti rastlinski hormoni v najkrajšem času povzročijo zoritev plodov, preprečijo odpadanje sadja, omogočajo tropskim rastlinam, da uspevajo v vsakem podnebju.

Torej?! Bo ali ne bo? Ne majajte z glavami, ampak če kdo ima strica ali teto v Ameriki, naj brž prime za pero in piše po nekaj škatljic teh hormonov še letos, da bodo naše mamice lahko prihodnjo pomlad v svojem vrtičku gojile kavo, možje pa boljši tobak kot je v A cigaretah in jim ne bo treba več čakati na oklic raznih odrezkov in številk.

Če se bo poskus obnesel, bomo pa začeli, kakor smo vajeni, na veliko in bomo celo izvažali ,da dobi šiling trdno podlago! Aj?

Svetovna prehranjevalna in kmetijska organizacija

Ko so vodilni državniki velikih narodov med zadnjo svetovno vojno začeli pripravljati temelje za mednarodno organizacijo združenih narodov (UNO), so vedeli, da bo ta organizacija mogla uspevati in vršiti svoje poslanstvo le, če se bo njen vpliv raztezal na vsa področja javnega življenja. Kajti nesporno je, da se n. pr. ne more uspešno delati za trajni in resnični mir med narodi in državami, če je v nekaterih predelih sveta potrebščin in dobrin za življenje preveč, v drugih pa jih primanjkuje. Ni mogoče braniti miru, če se država pred drugo državo zapira z visokim gospodarskim in carinskim zidom. Na ta način vedno pride do tega, da močnejši izkorišča in izžema šibkejšega, kar nujno rodi nezadovoljstvo. In vsako veliko nezadovoljstvo je ognjišče sporov, iz sprov se pa rodijo vojne.

Vsak človek na svetu, pa naj živi kjer koli in naj bo katerega koli plemena, jezika in vere, je pač človek, ki ima po naših verskih naukih po božji podobi ustvarjeno dušo. Kot tak ima, ali bi vsaj moral imeti, iste pravice pod soncem, kakor vsak drugi. Med temeljne človečanske pravice štejemo predvsem pravico do življenja, pravico do svobodnega prepričanja, pravico do izpovedanja svoje vere in še nekaj drugih. Prva in osnovna pravica vsakega človeka je torej, da si ohranjuje svoje telesno življenje. Za to pa potrebuje gotove snovne (materialne) dobrine: živež, obleko, stanovanje in podobne važne stvari. Na prvem mestu je pa živež. Brez rednega in urejenega stanovanja človek še nekako shaja vsaj nekaj časa; sedanje razmere potrjujejo, da je to res, ker na miljone ljudi živi v zasilnih in zelo revnih stanovanjih, o katerih se včasih komaj more trditi, da so še stanovanja za ljudi. Tudi glede obleke je možno daleč potrpeti, posebno v toplejših letnih mesecih. Vse drugače je pa z živežem. Kadar človeku primanjkuje hrane, začne njegovo telo pešati in slabeti. Njegove delovne in pridobitne sposobnosti se zmanjšujejo, in pri dolgotrajnem pomanjkanju hrane človek ni več sposoben pridobivati si vsakdanji kruh z delom. Končno napadejo posušeno in opešano telo razne bolezni, ki jim navadno zaradi slabosti tudi podleže.

Kolikor mogoče dobro urejeno svetovno gospodarstvo, ki naj uravnava pridelovanje v razdaljevanje potrebščin za telesno življenje, je velik in prevažen pogoj za zadovoljno in mirno sožitje narodov in držav na zemlji. Glavni pridelovalec živeža je kmet. Da bo prehrana vseh delov sveta in vseh plemen in narodov čim bolj zadovoljivo urejena, je treba najprej organizirati kmetijsko proizvodnjo. Toda to je še premalo. Kmetijske pridelke je treba tudi pravilno razdeljevati in jim zagotoviti primerno ceno. Ne gre, da bi v nekaterih državah dragocene pridelke zametavali, krmili z njimi brez potrebe živino, kurili z njimi parne kotle in lokomotive ali jih celo metali v morje, drugod bi pa ljudem tistih pridelkov primanjkovalo. Slovenski pesnik je modro povedal:

»Za vse je svet dovolj bogat
in srečni vsi bi bili,
ko kruh delil bi z bratom brat
s prav srčnimi čutili.«

Da se organizira svetovna kmetijska proizvodnja in da se pridelki za živež prav razdeljujejo po celem svetu, se je pod okriljem UNO, oziroma njenega gospodarskega in socialnega sveta, ustanovila posebna organizacija, ki nosi naslov: »Prehranjevalna in kmetijska organizacija združenih narodov« (okrajšano po mednarodnem nazivu: FAO).

O tej organizaciji se v zadnjih časih marsikaj sliši. Pravkar beremo v časopisih, da se je sestavila posebna komisija te organizacije, ki bo imela nalogo proučiti predloge glavnega ravnatelja Johna Boyd Orr-a o ustanovitvi sveta (odbora) za svetovno prehrano. Kot posvetovalni organi bodo v ta odbor poklicani zastopniki gospodarskega in socialnega sveta, mednarodni delovni urad, svetovna banka in svetovni fond za denarno izravnavo. Komisija bo pooblaščena, poklicati k posvetovanjem tudi strokovnjake onih vlad, ki so članice FAO, a niso zastopane v komisiji.

Kakor je videti, gre odgovornim državnikom in gospodarstvenikom resno za to, da se »želodčno vprašanje«, ki je na svetu prav posebno pereče, začne reševati po načrtu in gradilno. Dosedanjih priložnostih ukrepov mora biti konec. Kajpak se tako veliko podjetje ne more zgraditi čez noč. Treba je uvidevnosti in velikega potrpljenja. Gre namreč za nič manj kot za zgraditev okretnega sredstva, s katerim naj bi se dvignila raven prehrane na vsem svetu, ki je ponekod zelo nizka in skrajno nezadovoljiva.

Več kot umevno je, da vsi odbori in vse komisije ne bodo mogle kaj prida doseči, če jim ne bodo ob strani stali kmetje vsega sveta. Misliti je tedaj treba na svetovno organizacijo kmetov. Če do nje pride, bo taka organizacija gotovo ena najveličastnejših ustanov, kar jih je kdaj svet videl. In pripadla ji bo naloga, za katero se splača marsikaj žrtvovati: pomagala bo zgraditi tako prehrano človeštva na svetu, da ne bo nikomur več treba stradati. Žal, da se za te načrte Sovjetska Rusija ne navdušuje!

Končnoveljavno je treba kreniti s stare poti dosedanje agrarne politike, ki je omejevala kmetijsko produkcijo, če zavoljo gospodarskih stisk krog odjemalcev ni bil dovolj velik. Vsako tako omejevanje produkcije je pomenilo omejitev potrošnje (konsuma) in je nujno vodilo do propadanja. Propadal je konsument, ki je stradal, propadal pa tudi kmet, ki mu taki pojavi v omejevanju produkcije niso mogli pomagati do napredka in so ga prej ali slej spravili v gospodarske težave.

Organizacija FAO ima pred seboj zares ogromne naloge. Najvažnejše so pa sledeče:

1. urejevati in uravnavati kmetijsko proizvodnjo po vsem svetu;
2. delovati za svetovno zvišanje potrošnje (konsuma) kmetijskih pridelkov;
3. uravnavati cene kmetijskih pridelkov in jih držati na taki višini, da bo kmetu ob njih zagotovljen obstoj in napredek.

Tako velike naloge je pa mogoče reševati samo, če so organizaciji FAO znane želje in potrebe kmetov iz vsega sveta. V ta namen mora poiskati stikov z vladami posameznih držav in s kmetijskimi organizacijami v posameznih deželah. Preko vlad bo potem mogoče izdajati kmetom dejansko postavljene smernice za urejeno kmetijsko-gospodarsko politiko na celem svetu.

Načrt za ustanovitev reprezentativne svetovne kmečke organizacije je ogromnega pomena za vsakega kmeta, pa naj živi in kmetuje kjer koli. Po njih bodo kmečke organizacije posameznih narodov izražale svoje predloge, želje in potrebe. Svetovna organizacija pa bo v svojem delokrogu skrbela za to, da se članom kmečkega stanu po vsem svetu zviša gospodarsko in socialno stanje. To bi pomenilo nov, navdušen in uspešen zagon ne samo kmetijske produkcije, marveč tudi kmečkega stanu sploh. In v tej resnici vidimo ne le gospodarski napredek, pač pa tudi nacionalni vzpon posameznih, zlasti malih narodov. Kajti prenovitev kmečkega stanu kot celote je osrednji problem v bodočnosti človeštva. Preroditev se mora izvršiti na starih, preizkušenih temeljih a s pokretom, ki ima popolnoma sodobno vsebino.

Upajmo, da se veliki načrti v korist človeštva uresničijo, čeravno nas marsikateri pojav napolnjuje bolj z malodušnostjo kot z zaupanjem. Kmetje celega sveta verujejo v Boga. Če bodo graditelji to upoštevali in organizacijo gradili na tej osnovi, bo gotovo uspela. —kš.

Ženski kotiček

VKUHAVANJE SADJA V JESENI

JABOLČNA MARMELADA

Dobro zrela jabolka operi, jim odstrani cvet (muho) in pecelj ter jih razreži na štiri dele. Skuhaj jih v sopari in potem odcedi sok. Pretlači jabolka skozi sito ali na zato pripravljenem stroju. Nato stehtaj sok ter skuhaj na vsak kilogram soka 30 do 40 dkg sladkorja, da je prav gost. Potem deni vanj pretlačena jabolka in skuhaj urno marmelado, seveda jo moraš neprestano mešati. Vlij še vročo v kozarce, da se na vrhu napravi skorja, ki potem prepreči plesnitev. Kozarce zaveži šele naslednji dan.

JABOLČNA ČEŽANA

Pripravi jabolka kakor zgoraj in jih skuhaj v sopari. Nato jih pretlači skozi sito ali stroj. Deni sok v dobro pološčen lonec ter ga skuhaj, da je zelo gost. Nato ga nadeni na snažno desko pol prsta nadebelo in posuši na zraku ali v ohlajeni pečici. Suho zreži na kocke in v škatljah shrani na suhem prostoru. Kadar hočeš pripraviti čežano, namoči po potrebi kock v vreli vodi, prideni po okusu sladkorja, lahko tudi malo cimeta in serviraj.

JABOLČNI ŽELE

Dozorela a ne uležana jabolka operi, potem razreži na krhljičke, muho in pecelj odstrani. Nato jih deni v dobro pološčeno kozico, nalij nanje toliko vode, da so skoro vsi krhlji v vodi, potem jih pusti, da vro, dokler se ne zmehčajo, toda razkuhati se ne smejo, zato jih med kuho ne mešaj. Potem jih precedi na platnenem, na nogah narobe obrnjenega stola privezanem prtiču. Sok naj odteče sam, ne da bi kaj stiskala. Zdaj zmeri sok in vzemi na 1 l soka 40 dkg sladkorja polij ga nekoliko z vodo in pusti, da vre, ter postane bel in gost kakor kaša. Nato odmakni in vlij vanj sok in toliko časa mešaj, da se sladkor nikjer ne drži posode. Ali pa deni sladkor kar v sok, potem pa porini kozico na zelo vroč prostor štedilnika, da hitro vre in neprestano mešaj toliko časa da se kapljica, ki obvisi na kuhalnici, ako jo vzdigneš, gosto potegne, ali deni kapljico na krožnik. Če se medtem, ko se ohladi, strdi, je želé dober. Deni še vročega v steklenice in zaveži drugi dan s pergamentnim papirjem.

JABOLČNI SIR

Operi dozorela, a ne uležana žlahtna jabolka. Skuhaj cele in neolupljene v sopari ter jih pretlači. Prideni na kilogram soka 40 do 50 dkg sladkorja in naglo kuhaj ob stalnem mešanju toliko časa, da se kaplja soka, ki jo deneš na krožnik, strdi. Zdaj pomaži z oljem majhne plitve skledice ali krožnike ter deni noter še vroči sir. Nekaj dni ga pusti, da stoji na toplem in se osuši, potem pa ga stresi na desko, da se še od druge strani posuši. Zavij ga nato v bel papir ter shrani na suhem prostoru.

JABOLČNI SLADKORČKI

Razreži dorasla jabolka na krhljičke ter jih v sopari mehko skuhaj. Nato jih pretlači skozi sito in sok stehtaj. Na vsak kilogram soka prideni 60 dkg sladkorja. Postavi posodo s sokom na vroč štednilnik, da urno vre, medtem pa mešaj neprenehoma. Ko je že precej gosto, primešaj na vsak kg soka 14 dkg zrezanih in malo spraženih orehovih jederc. Kuhaj še toliko časa, da se sprijema v kose med mešanjem. Zdaj namaži to za prst nadebelo na s sladkorjem potreseno desko ali papir in posuši na toplem prostoru. Čez nekaj dni razreži, če je suho, na kocke ali lepe oblike in shrani. Te sladkorčke daš lahko med pecivom na mizo.

POSUŠENA JABOLKA

Jabolka kisle vrste olupi, razreži na koleščke, jim odstrani muhe in pečke ter jih polagaj v vodo, v kateri je malo limonovega soka (da ne potemnijo). Ko imaš vsa za sušenje namenjena jabolka pripravljena, odcedi vodo, ter jih zloži na leseno mrežo ali desko. Suši v pečici ali na soncu. Suhe spravi v škatle in shrani.

V SOPARI VKUHANE ČEŠPLJE

Dobro zrele, toda še čvrste češplje operi, izpuli jim peclje, obriši jih in naloži v kozarce. Prideni v vsako steklenico 1 klinček in majhen košček cimeta, zalij s sladkorno vodo, pa ne do vrha, pokrij z gumijevim obročkom in steklenim pokrovčkom ter jih kuhaj v sopari 15—20 minut pri 86—90° C.

OLUPLJENE ČEŠPLJE

Debele, dobro zrele češplje polij z vrelo vodo, potem jih olupi in naloži takoj v steklenice ter zalij s sladkorjem. Prideni tudi v vsako steklenico 1 klinček in malo cimeta. Kuhaj jih v sopari 15 do 20 minut pri 85° C.

ČEŠPLJEVA MARMELADA

Dobro zrele češplje polij z vrelo vodo, jih olupi, (če hočeš imeti lepo svetlo marmelado) odstrani jim koščice, jih skuhaj v sopari ter odcedi sok in pretlači skozi sito. Prideni sladkorja po okusu, nekaj klinčkov in cimeta, zaveži pa te dišave v tanko platneno krpico. Skuhaj marmelado kolikor mogoče hitro, ker bo tem lepša in okusnejša v čim krajšem času se zgosti. Deni še vročo v kozarce. — Češpljevo vodo še enkrat na prtiču precedi, deni v kilogram vode 40 dkg sladkorja, malo klinčkov in limoninih lupin ter pusti vse skup vreti 10 minut. Potem nalij odcedek v steklenice, mrzlega zamaši in shrani, pozneje pa porabi za polive močnatih jedil.

ČEŠPLJEVEC (POVIDL)

Dobro zrelim češpljam odstrani koščice ter jih kuhaj potem med večkratnim mešanjem toliko časa, da so tako goste, da ako pomešaš s kuhalnico in jo potem vzdigneš, ne sme kaniti več od nje, ampak se je mora držati. Tako skuhani povidl deni še vroč v kozarce ali prstene lonce, ki jih popolnoma ohlajene zaveži.

ČEŠPLJE Z MEDOM

Dobro zrele, vendar še čvrste češplje olupi in stehtaj. Za 1 kg češpelj zavri 60 dkg medu in ¼ l vode. Deni vanj češplje, da tu malo prevro, nato jih dobro pokrij in pusti da stojijo na hladnem dva dni, nakar jih zopet prevri, pokrij in odstavi. Še vroče vloži v majhne kozarce in mrzle zaveži. Shrani jih na hladnem suhem prostoru.

ČEŠPLJE V SLIVOVKI

Za štiri kg češpelj potrebuješ ½ l slivovke. Skuhaj na vsak kilogram češpelj 25 dkg sladkorja z nekaj vode, da se očisti, potem deni vanj češplje in pusti, da parkrat prevre. Nato jih odstavi, hladne deni v kozarce in prilij slivovke, rahlo premešaj in dobro zaveži.

POSUŠENE ČEŠPLJE

Dobro zrele češplje olupi ter suši na soncu ali na štedilniku. Nekoliko osušenim odstrani koščice in jih od obeh koncev vkup stisni, da so lepo okrogle in se dodobrega posuše. Suhe zloži v škatlje in shrani na primernem prostoru.

V SOPARI VKUHANE HRUŠKE

Dozorele, a še trde hruške žlahtne vrste olupi in prereži čez pol. Pecelj ostrži, da bo krajši, ga malo odreži in čez pol prekolji, da ga bo pri vsaki polovici hruške pol, pečke izreži. Potem jih naloži v steklenice, pa tako, da je obrnjena debelejša stran hruške proti dnu in olupljena stran ven, pazi tudi, da pri vlaganju kolikor mogoče obračaš peclje na sredo steklenice, da se ne vidijo. Na tako vložene hruške vlij skuhanega sladkorja, pokrij ter kuhaj 20 do 30 minut pri 90° C.

HRUŠKOVA MARMELADA

Dobro zrele hruške razreži na koščke in jih skuhaj v sopari. Potem jih pretlači in stehtaj. Na vsak kilogram soka prideni 30 do 40 dkg sladkorja in tri kisla zribana jabolka. Zdaj kuhaj na vročem ognju, da se zgosti, medtem pa neprestano mešaj. Še vročo marmelado napolni v kozarce ter popolnoma mrzlo zaveži.

POSUŠENE HRUŠKE

Hruške olupi, prereži čez pol ter prekuhaj v nekoliko oslajeni vodi. Nato jih stresi na rešeto, da se odtečejo, potem jih deni na leseno mrežo ali desko, jih posuši in shrani.

Dve leti stara krava

Dunajčan v koroški vasi kmetu: »Koliko je stara krava?

»Dve leti.«

Dunajčan: »Na čem pa to poznate?«

Kmet: »Na rogeh.«

Dunajčan: »Ah seveda, dva roga ima.«

Rotija

Povest

Spisal Karl Mauser

1.

»Lepo te prosim, ne bodi tečna«, je zavekala Rotija. »Vsak človek ima svoje križe. Mojih bi tudi ti ne nosila.«

Zdaj je Marička spoznala, da Rotijo tare nekaj drugega. Nič več ni silila vanjo.

»Ne bodi huda, nisem vedela«, se je Marička opravičevala. Rotiji je bilo skoraj hudo, da jo je tako trdo zavrnila.

»Tebi bom morda povedala, toda danes ne morem. Najraje bi umrla, Marička.«

Čotova je sedaj vedela, da je Rotiji res hudo.

»Pa nobeni nič ne povej, Marička.«

»Saj ne bom, Rotija, samo ne jokaj nikar. Saj Tine...«

Vedela je, da je preveč rekla.

»Saj nič ne vem, le na selškem žegnanju sem te videla z njim.«

Potlej se je umaknila docela na drug konec in Rotija ji ni branila.

Za Rotijo so se pričele težke ure. Avgust je šel h koncu, toda teden je bil dolg kakor opasilna vrv. V sredo je deževalo, za delo ni bilo. Dekleta so sedela v bajti, nekatera so brala, druga šivala. Tudi Rotija je poskušala z branjem, toda ni šlo. Med vrste se ji je mešalo Tinetovo pisanje. Marička jo je gledala od strani in zdela se ji je tuja, kakor da ni z duhom v bajti.

Nazadnje je Rotija odložila Večernice in odšla ven. Napušč je segel nad klop. Usedla se je, čeprav jo je malo mrazilo. Dež je padal kakor da niti bežijo po statvah.

Med smrekami so visele megle, čez in čez se je razprostirala sama sivina. Voda v žlebu je rasla in s pljuskanjem vrela čez prenapolnjeno korito.

Rotiji je bilo vseeno, če bi ves dež padal samo po njej. Tako pa je tolkel v kap, da so kaplje odskakovale od tal kakor bi bile žive.

Čez prag je stopila Marička. Plašno se je uzrla v Rotijo, kakor da čaka, da jo povabi naj sede.

»Kar sedi«, je prikimala Rotija. »V bajti je tako dolgčas. Tudi brati nisem mogla.«

»Kaj ti je, Rotija? Tudi poješ ne več z nami ob večerih. Ali si morda bolna? Vsa dekleta so začela ugibati. Ali pa je morda Tine kriv? Če je, ga pozabi, saj te ni vreden. Boga zahvali, da si daleč od njega.«

Marička je bila nežna, kakor je le znala biti.

Rotija je solzna prikimala.

»Torej zavoljo Tineta?«

Rotija jo je molče pogledala. »Da.«

»Zakaj mi pa koj nisi povedala? Že takrat ko sem te videla na selškem žegnanju, sem te hotela opomniti. Nič prida ni bil nikoli. Srečna bodi, da je v Kranju.«

»Saj še nič ne veš«, je Rotija zajokala. In potlej prav tiho:

»Otroka bom imela.«

Na, zdaj vsaj eden ve, vsaj eden. Še Marjeti bom povedala. Vsaj dva človeka ne bosta začudena, ko bodo vsi zvedeli za greh.

»Otroka?« Marička je z odprtimi usti strmela v Rotijo, ki se ni premaknila.

Dež je tolkel v travo in pritrkoval po leseni strehi. Marička še vedno ni prišla do besede.

»Zakaj nič ne rečeš?« je Rotijo bolel molk. »Reci, da nisem nič prida, da sem ravno taka kakor Tine, saj vem, da to misliš.«

Šele zdaj se je Marička premaknila.

»Ne, tega ne mislim. Preveč te poznam. Nisi ti kriva. In kaj zdaj misliš?«

»Kaj? Kaj naj mislim? Nisem ne dekle, ne žena. Vendar bo otrok moj in če mi ga Bog ne bo vzel, bo enkrat zrasel in se bo pisal Poderžaj namesto Senčar. Živela ga bom, dokler ne bo sam zaslužil.«

Rotijine besede so bile pogumne. Brž ko je razodela svoj greh, ji je poleglo. Ko je videla, da se je Marička zdrznila, jo je pograbila divja želja, da vsem pokaže, da se ne boji nikogar in če bi ji Marička le količkaj oponesla njen greh, bi bila v tem trenutku zmožna odpreti vrata in zakričati:

»Jaz sem mati, mati. In oče mojemu otroku je Tine pijanec in nič prida človek, ki je hotel, da grem h konjederki, da bi otroka umorila. Nisem šla in ne bom šla, ker hočem otroka imeti. Moj je, samo moj.«

Toda Marička ni rekla besede in divja ihta v Rotiji je začela pojemati. Kakor odrezan ud je še trepetala. Toda zdaj se je znašla tudi Marička. Objela je Rotijo okoli vratu in tiho rekla: »Bog včasih tudi hudo v dobro obrne. Ali je otrok žegnanjski?«

Rotija je vsa rdeča prikimala.

»Potlej boš lahko do konca na planini. Naših deklet ti nobena ne bo nič rekla. V dolini pa veš kakšni so jeziki. Sicer te bodo opravljali tudi če boš na planini, vendar je človeku laže, če ne vidi oči, ki se obračajo za njim.«

»Tudi jaz sem tako mislila«, je bila Rotija vesela Maričkine misli.

»Saj ne boš nobeni povedala, kajne?« je zaprosila.

»Nobeni, samo bolj vesela moraš biti, sicer bodo same uganile.«

»Tako sem vesela, da še ti veš, kako je z menoj«, je bila Rotija boljše volje. Podržala je roke pod kap in si izmila oči.

*

Tilen je bil spet deževen, kazalo je da bo jesen pristujena in hladna. Čredniki so se že pripravljali, da bodo odgnali živino z Mošenjske in Lipniške planine. Jutra so bila že dokaj mrzla in dež na sv. Tilna dan se rad drži celega septembra.

Rotija je na soboto pred angelsko nedeljo odšla proti Kališniku, da pokliče Jerneja. Odločila se je, da gre na Prtovč in se spove Marjeti. Tudi Marička ji je to svetovala. Če bi Škovinc sitnaril in ji mislil odpovedati stanovanje v kajži, bi ga Marjeta znala pregovoriti. Nerodno bi bilo, ko bi se ji bilo treba potikati po svetu. Škovinc je oster in se hitro zaleti. Morda bi mu bilo koj žal, todi svoje besede nikdar ne umakne. Zato, ker je Škovinc. Morda bi ji po Marjeti pomagal, čeprav bi jo pognal iz kajže, toda izgovorjene besede Škovinc še ni nikdar pojedel.

Jernej se je motovilil okrog koče. Imelo ga je že, da bi rinil na Martinček vprašat, a ga je bilo vendarle sram. Morda bi tudi Rotiji ne bilo prav, če ne, pa sam tudi ne pojde.

Kar oživel je, ko jo je ugledal. Saj je imel v koči že vse pripravljeno, da se ne bosta prav nič mudila.

Škocjan v Podjuni

V nedeljo sta se poročila g. Franc Kravat iz Voglj in gdč. Terezija Matic iz Št. Vida. Poročne obrede je opravil domači g. župnik Koglek. Mlademu paru želimo v zakonu obilo sreče.

V ponedeljek smo imeli pri nas celodnevno češčenje, ki se ga je udeležilo izredno veliko ljudi.

Gorje v Zili

V nedeljo smo imeli pri nas vsakoletno žegnanje. Že dolgo let ni bilo zbranih toliko ljudi pri prijazni cerkvici na Gorjah. Prišli so iz Zahomca, Drevelj in Draščič. Izredno lep je bil pogled na pobočje Gorjanskega hriba, ko so se po končani maši vsule na vse strani pisane množice ljudi pomešane s slikovitimi narodnimi nošami. Popoldne je bilo štehvanje, kar je za naše Zilane največji narodni praznik. Prav lepo je bilo v Zahomcu, kjer je bil ves spored štahvanja slovenski in ga je bilo tako zopet enkrat mogoče videti in slišati v izvirni obliki.

Podgorje

Že dolgo časa se nismo nič oglasili, pa se verjetno tudi danes nebi, če se ne bi zopet tako razveselili »Križanke« v listu. »Križanka« je za nas vse prav prijetno razvedrilo, pri katerem se tudi marsikaj naučimo. Prav radi bi videli, da bi z objavljanjem »Križank« nadaljevali, samo pretežke ne smejo biti.

Posebnih novic pri nas ni, posebno sedaj, ko imamo še veliko dela na polju. V nedeljo smo imeli pri nas romanje. Prišlo je zelo veliko ljudi, ker je bilo vreme zelo lepo. Upamo, da bomo lahko prihodnjič že kaj več sporočili. S časom bo že manj dela in smo prepričani, da bomo tudi kako igro zaigrali .

Smihel nad Pliberkom

Po »Kmečkem dnevu« se je kulturno življenje v našem kraju nekoliko umirilo. Kmetje imajo sedaj še mnogo dela s sadjem in krompirjem, pa tudi sejati je treba. Če pomislimo še na ajdo, pa že skoro ne vemo, kako bi si razdelili delo, da bi hitreje in bolje opravili. Toda naše prosvetno delo vkljub vsemu ni zaspalo. Sedaj se pripravljamo na novo igro, s katero hočemo razveseliti naše prijatelje.

Skočidol

(Raznoterosti). Slovesnosti prvega sv. obhajila je bilo deležnih 60 večjih in manjših otrok. Bili so tudi pogoščeni s preprostim zajtrkom. — Šola se je zopet pričela. V treh razredih je skupno 140 otrok. Zelo veliko jih pa obiskuje od tu šole v Beljaku in Vrbi. Tudi slovenščino poučujejo. Učne moči sta pa doslej samo dve. — Vojakov-ujetnikov še mnogo ni domov. Od nekaterih prihajajo od časa do časa dopisi, od mnogih pa ne. Vrnilo se jih pa ne bo več 30. Sklenili so zemsko življenje v tujih deželah. Mnogim so žalujoči sorodniki na pokopališčih pri farni in pri podružni cerkvi postavili primerne spominske plošče. — Razmeroma našim obmejnim krajem imajo naši listi še precej naročnikov in bralcev. Seveda bi se lahko še marsikdo uvrstil med nje! — Kakor mnoge druge hranilnice in posojilnice že poslujejo po deželi tako je upanje, da bo tudi podraveljska hranilnica, ustanovljena že pred 55 leti, zopet začela delovati. Svoji k svojim! — V misijonišču Vernberg se celo poletje vršijo duhovno obnovitveni tečaji (eksercicije itd.) za razne stanove iz nemških delov škofije. Mnogo takih tečajev so tu imeli tudi že angleški vojaki katoliške vere v svojem jeziku. — Cerkvenih porok smo imeli doslej to leto 6. Sreča in blagoslov vsem! — Umrli pa so Simon Taschwer (69 let), Ana Sivec (41), Marija Šervicelj (82), Rudi Kecej (46), Marija Watzenig (76), Jožef Schöffmann (26 let star; žel. nesreča), Ferdi Vilčnik (20, nezgoda na cesti), Marija Schöffmann (35 let). Vsem večni mir! — Žito, krompir, sirk, sadje in otava je splošno vse dobro obrodilo. Sena je bilo vsled spomladanske suše manj. Čebele pa so vse leto stradale. Na ajdi so si šele opomogle. — Več pa prihodnjič.

NAGRADNA KRIŽANKA

Izmed pravilnih rešitev »Nagradne križanke« sta bili izžrebani rešitvi:

gdč. Gertrude Višner in g. Viktor Mekiša.

Gertrude Višner dobi v platno vezano knjigo Miška Kranjeca: »Povest o dobrih ljudeh«, Viktor Mekiš pa v platno vezano knjigo »Matija Gorjan«, ki jo je spisal Jože Pahor.

MALI OGLASI

Kupujem vsakovrstne odpadke sveč in vsakovrstni čebelni vosek. Franz Siebert, Klagenfurt (Celovec), Stauderhaus. 164

Radioaparat zamenjam za diatonično harmoniko. Naslov v upravi »Koroške kronike«. 180

Zamenjam motor za istosmerni tok (220 V, ¼ KS) za motor na izmenični tok (115 V). Ponudbe poslati na: Slana Jožef, Celovec (Klagenfurt), St. Veiterstraße 15. 181

Poizvedbe:

Vljudno naprošam vsakogar, ki bi kaj vedel o Šuštar Petru, tovarniškemu delavcu iz Jesenic stor. 42b (njegovo stanovanje je v Kranjski gori), da javi na naslov: Karel Pfeifer, Sekira 50, p. Reifnitz a. S. 182

Iščem svojega brata Franca Habjan, doma iz Zminca št. 3 pri Škofji Loki, Jugoslavija. Kdor bi kaj vedel o njemu, ga prosim, naj sporoči na naslov: Pavla Habjan, Sonnblick 8, p. Malta, Kärnten 183

Začasni seznam odrezkov, ki dovoljujejo prevzem blaga v 19 dodelitveni dobi

Št.	Upravičeni so prejeti: / Odrezki nakaznic:	Kruh 100 g	Kruh 200 g	Kruh 500 g	Kruh 1000 g	Meso 500 g	Meso 200 g	Maščoba 140 g	Maščoba 80 g	Pšenična moka 700 g	Kekse 400 g	Koruzni zdrob 750 g	Koruzni zdrob 2500 g	Testen. 840 g	Sladkor 280 g	Sladkor 560 g	Sladkor 700 g
1	Navadni potrošniki N/E/12	2			1		5		9	3			4		27		
2	Otroci od 6. do 12. leta N/K/6—12			10	1		5	8	9	3	19		4			27	
3	Otroci od 3—do 6 leta N/Klk/3—6		2 10		1				9	3	19	4				27	
4	Otroci do 3. leta K/Klst/0—3	2		10					9	3	19			7			27
5	Delni samooskrbovalci za maslo nad 12 let TSV B/E	102			101		105			103			104		127		
6	Otroci od 6. do 12. leta TSV B/K/6—12			110	101		105			103	119		104			127	
7	Otroci od 3. do 6. leta TSV B/Klk/3—6		102 110		101					103	119	104				127	
8	Otroci do 3. leta TSV B/Klst/0—3	102		110						103	119			107			127
9	Delni samooskrbovalci za meso in mast TSV F+S/E	202			201					203			204		227		
10	Otroci od 6. do 12 leta TSV F+S/K/6—12			210	201					203	219		204			227	
11	Otroci od 3.—6. leta TSV F+S/Klk/3—6		202 210		201					203	219	204				227	
12	Otroci do 3. leta TSV F+S/Klst/0—3	202		210						203	219			207			227
13	Delni samooskrbovalci za maslo, meso in mast TSV B+F+S/E	102			301					303			304		327		
14	Otroci od 6.—12. leta TSV B+F+S/K/6—12			310	301					303	319		304			327	
15	Otroci od 3. do 6. leta TSV B+F+S/Klk/3—6		302 310		301					303	319	304				327	
16	Otroci do 3. leta TSV B+F+S/Klst/0—3	302		310						303	319			307			327
17	Popolni samooskrbovalci SV/E														401		
18	Popolni samooskrbovalci otroci od 6—12 let SV+K 6—12															401	
19	Otroci od 3—6 let SV/Klk/3—6															401	
20	Otroci do 3 let SV/Klst/0—3																401
21	Krušna nakaznica za popolne samooskrbovalce		505	502	501					503			504				
22	Dodatna nakaznica za nameščence		602 603		601		606	604			619						
23	Dodatna nakaznica za delavce	720			701 707 713 721	715	706 709	704			719						
24	Dodatna nakaznica za težke delavce		816 817	814	801 802 807 813 820 821	803 809 815 823		804 812 818 824			819	810 811					
25	Nakaznica za noseče in doječe matere							901 902 910 911		903	909				904	905	

Oddaja pšenične moke namesto kruha ni dovoljena.

Na odrezke, katere so oklicali za koruzni zdrob, se mora izdati polovico koruznega zdroba vsakokrat po stanju zaloge.

Na odrezek 808 Sch dodatne nakaznice za težke delavce 19 dodelitvene dobe pride do oddaje 2000 gramov stročnic in na odrezek 708 dodatne nakaznice za delavce 19 dodelitvene dobe 1000 gramov stročnic.

Na odrezek 822 Sch dodatne nakaznice za težke delavce 19 dodelitvene dobe bodo izdali nadaljnih 4000 gr. jedilnega krompirja.

Na odrezke 6 za navadne potrošnike nad 12 let (N/E/12) in za delne samooskrbovalce za maslo nad 12 let (TSV/B/E) bodo izdali 100 gr. slanega špeha.

Na odrezke 7 za navadne potrošnike nad 12 let (N/E/12) in na 107 za delne samooskrbovalce za maslo nad 12 let (TSV/B/E) bodo izdali 500 gr. slanikov.

»Si le prišla?« se mu je kar samo smejalo. »Čakaj, po oprtnik skočim, pa greva koj precej naprej.«

Rotiji je bilo nekam dobro pri srcu. Zdaj gre, da se še Marjeti izpove. Ko bo ta pot opravljena, ji bo zares odleglo. Potlej naj pride kar hoče. Da bi je le gospod Lovrenc ne napodil. Dober je. Če bi še njemu razložila, bi se je nemara usmilil .

Jernej je zaklenil vrata in del ključ v luknjo pod smrekov štor.

»Greva kar po bližnjici. Vsaj pol ure poti si prihraniva.«

Rotiji je bilo vse prav .

Marjeta je kar zavrisnila, ko ju je pod večer zagledala na dvorišču.

»Da si vendarle prišla«, je Rotiji stresala roko. »Mislila sem že, da smo se ti kaj zamerili na Prtovču, ko te prejšnjo soboto ni bilo. V kajži sem bila včeraj malo okna odprla. Koj zadahne po plesnobi, če je vseskozi zaprto. No, v hišo stopita.«

Rotiji se je mudilo.

»Domov grem, da še malo pospravim. Jutri bom pa prišla, če boš imela kaj časa. O nečem bi se rada pogovorila s teboj, če ne boš huda.«

»Kar pridi kadar hočeš,« je bila Marjeta vesela zaupanja. »Saj bom skozi doma.«

»Lahko noč, Rotija«, je rekel počasi Jernej. »Dobro spi.«

Zunaj je dišalo po zrelem sadju, ki ga je opral septemberski dež.

Nedelja je bila lepa, čeprav ni bila prav jasna. Kazalo je, da Tilen še ne bo nehal s svojim dežjem. Marjeta, Jernej in Rotija so šli k maši v Železnike.

»Včeraj je tudi Tine prišel. Ne vem, kdaj kane nazaj. Zelo je shujšal. «

Marjeta je od strani opazovala Rotijo, kaj bo storila. Še premaknila se ni. Komaj, da je malo zardela. Marjeta je pričela upati, da bo vendarle napeljala vodo na Jernejev mlin. Jernej je kar neumen na Rotijo. Všeč mu je ker je tako pridna. Dekle je zdaj Tineta pozabilo kakor je videti. Hvala Bogu. Naj Jernej poskusi. Malo mu bo pot pripravila, reči bo pa moral sam. Neroden je res in motovilast, dober pa bolj kot vsi prtovški fantje. Rotija bi se dobro imela ob njem. Prihranjenega ima pa tudi toliko, da bi si lahko postavil hišico. Sicer bi jima pa Škovinc rad prodal kajžo. Kaj pa naj z njo?

»Meni je poslal ruto in pismo, pa sem oboje sežgala. Le zakaj si mi tisto poslala gori?« je rekla čez čas Rotija. »Saj veš da z njim nimam nič več.«

»Nisem vedela, kako je,« so Marjeti zažarele oči. Tudi Jerneju je stopila kri v lica.

Potlej so se spustili v navaden pomenek. Marjeti se je zdelo tako najbolj prav. Ni dobro z eno stvarjo neprenehoma siliti v človeka.

Koj po južini je Rotija poiskala Marjeto. Jerneja ni bilo, ker je odšel v vas h Kožarju, za katerega je v Jelovci podiral les. Ob štirih sta bila z Rotijo zmenjena, da gresta že nazaj. Časa ni bilo več dosti.

Marjeta je sedela pred hišo in se pomenkovala z otroci, ki so silili vanjo. Najmlajši Škovinc ji je ravno kobacal v naročje.

»Počakaj, Janezek, jutri se bova šla konjička.« je Marjeta koj vedela, da je Rotija prišla na domenjeni pogovor.

»Alo, otroci, igrat se pojdite! Ti, Minka pa na Janezka pazi, da se kam ne prevrne.«

Otročad se je zagnala za skedenj, Rotija pa je sedla na klop. Srce ji je divje bilo. Že je mislila, da ne bo ničesar povedala. Marjeta je bila dobre volje in Rotiji je bilo težko, da bi ji sedaj utrnila njen smehljaj, ki je spremljal prerivajoče otroke.

Toda Marjeta je sama začela. Takoj, ko so otroci odšli, se je obrnila k Rotiji in ji mehko rekla:

»No, zdaj pa kar z besedo na dan. Nič naj te ne bo sram, saj jaz tudi nisem včasih mislila, da bom pri Škovincu za teto. Mlada kri vsaka rada poskoči.«

Rotija je samo zardevala in iskala, kako bi začela. Ni mogla najti pripravne besede.

»Nemara, da je kaj zavoljo Jerneja. Kar povej. On mi je že rekel, da te ima rad.«

Marjeta se je drobno nasmihala. Rotija jo koj ni razumela, potlej pa se je prestrašena zazrla v Marjetina usta, s katerih je zginil smeh.

»Zavoljo Tineta je», je nenadoma hlipnila Rotija in padla z glavo v Marjetino naročje. Bridko razočaranje, ki ga je brala v očeh Škovinčeve dekle ji je vzelo vso moč. Marjeti so omahnile roke.

»Pa ne, da . . . Rotija!«

Marjeta je zarinila prste v Rotijine lase. Obup, ki se je izražal v drgetanju deklinih rok je prevzel tudi Rotijo. Sklonjen hrbet se ji je tresel od joka, obraz je tiščala v Marjetino krilo.

»Rotija, ti s Tinetom!«

Marjetin glas se je zlomil kakor suha palica. Potlej je Rotija čutila, da Marjeta joka in da je šel preko sonca teman oblak. Za skednjem so otroci podili kokoši, ki so splašeno frfotale čez gnojišče.

Rotija se je vzdignila. Ovekane oči so prosile za usmiljenje in razumevanje.

Marjeta je leseno strmela predse. Dve veliki solzi sta ji še stali na licih, toda veke se niso več zganile. Koščene grampave roke so ji mahale čez kolena, obraz ji je bil ostro zategnjen, le v vratu ji je še nekaj drgetalo.

»To si mi torej imela povedati?« Besede je izgovarjala počasi kakor da Rotija ni vredna niti ene, »Ne morem verjeti.«

»Nisem jaz kriva, Marjeta, čeprav otroka jaz nosim. Nekdo mora nositi sramoto, da bo nekoč otroku laže.«

Rotija se je spomnila spovednikovih besedi.

Marjeta je premaknila roko in trenila z vekami. Zdaj šele je prihajala k sebi.

»Kaj boš naredila?« Marjetin glas je bil suh in hrapav kakor smrekovo lubje, ki ga zvije sonce.

»Nikdar se ne bom poročila, da bo otrok samo moj.« Rotija sama ni vedela od kod so prišle te besede. Toda popolnoma jasno se je zavedala njih pomena. Tinetova noče biti, drugega pa ne more biti. Morda bi res mogla ljubiti Jerneja, toda vsaj včasih bi vstala misel, ostronabrušena kakor nož, ki bi znala v enem hipu prerezati vso nežno tkanino, ki bi jo čas stkal nad črnim prepadom. Kako bi mogla pogledati v brezno, ki bi na dnu hranilo njen greh?

Marjeta jo je ostro pogledala.

»Ne boš se poročila?«

»Ne, ne bom se. Živela bom za svojega otroka. Za Jerneja se ne boj. Nimam ga rada, kakor sem nekoč imela Tineta.«

»Nimaš ga rada?« Marjeti se je oblažil obraz. (Dalje prihodnjič)

„Koroška kronika" izhaja tedensko vsak petek in stane dostavljena po pošti ali raznašalcu 90 grošev mesečno. Naročnino je treba plačati v naprej. — List izdaja Britanska obveščevalna služba. Uredništvo in uprava lista sta v Celovcu, Völkermarkter Ring 25/I. Telefon 2001. Rokopisi se ne vračajo.